L. SECTANI
Q. FIL.

AD

GAJUM SALMORIUM

Sermo Quintus.

Adceſſere M. Philocardii

ENARRATIONES.

CORYTHI.

SUPERIORUM PERMISSU.

TYPIS

ETRUSCAE SOCIETATIS.

CAROLO PRINCIPI
A LOTHARINGIA

M. Philocardius F.

LA Sectani, praestantissimi poetae, sermonem quintum in publicum, quò eum omnium Eruditorum vota jampridem vocabant, prodire quodammodo verecundantem, ac certe multum timentem, quod atrocissimas injurias, quas quattuor ante se fratres ab inhumanis hominibus, nullo eorum merito, recèns adcoeperant, meminisset; simul atque ei tuum,

Princeps Celsissime nomen ac patrocinium objeci, sic alacrem fidentemque reddidi, ut, qui modò lucem adspicere non audebat, is in solem procedere ac publicum sine cunctatione gestiret. Delegi autem Te potissimum illi Patronum, quòd causam, quam ille agit, scirem tibi esse gratissimam. Neque enim aut mihi aut cuiquam ignotum est, quàm singulari ac prope fraterna benivolentia Societatis Jesu homines, quorum suscipitur hoc sermone ab clarissimo auctore defensio, complectaris, quàmque eos non modò incolumes esse, verùm etiam florentes velis. Cuius quidem studii Regium Fratrem habes Socium: uterque verò majores vestros duces habetis. Ut enim reliquos omittam: non ne gentilis ille tuus Carolus a Lotharingia oblatam a Gregorio XV. P. M. romanam purpuram constantissimè repudiavit, & tanti honoris loco ab eodem summi instar beneficii impetravit, sibi ut Virdunensium amplissimo Episcopatu sese abdicare liceret (a), quò liberius celeriusque nomen huic Societati daret? in qua ita sancte jucundeque vixit, ut non multis ante obitum annis, quum de ejus in proposito constantia quidam nonnulla vererentur, interposita jurisjurandi religione adfirmarit (b): *Se, si nondum e Societate esset, nec esse aliter, quam ad Japones usque adeundo, posset, tantum illud iter pedibus suscipere, quo voti* com-

compos fieret, nequaquam dubitaturum. At verò Henricus a Lotharingia, Caroli patruus, quum & ipſe eodem Virdunenſium Pontificatu fungeretur, Romam ante contenderat, ut ab Clemente VIII. P. M. in eamdem Societatem ingreſſum impetraret [*c*]: id quod ob eam rem non eſt perfectum, quòd monitus a Claudio Aquaviva, Praepoſito tum Ordinis Generali, Pontifex, quanti publicae rei intereſſet, ut tantus vir a commiſſo ſibi Grege calamitoſis temporibus non recederet, juſſit conſiſtere hominem in ſtatione, & ſuis ovibus ſalubriter paſcendis tutandisque operam dare. Qua tum ille depulſus ſpe, agere eadem de re cum Cardinali Bellarmino rurſus aliquot poſt annis, at non meliore ſucceſſu, coepit (*d*): nec verò viſus eſt umquam animo conquieſcere, quoad Carolum, ſuum in Epiſcopatu ſucceſſorem, triginta ferme poſt annis, eo, quo ipſe non potuerat, perveniſſe intellexit [*e*]. Atque hi quidem alter ſe Societati devovere concupivit, alter devovit. Tertius verò ille ante hos Carolus Cardinalis a Lotharingia ſub Sixto V. ſuum ſtudium ſuamque operam eidem Societati peramanter detulerat: aedesque magnificentiſſimas Pontemuſſii excitandas curaverat. Sed nimius ſim, tibique moleſtus, ſi velim de ſingulis Lotharingicae Gentis Principibus, qui mirifice de Societate Jeſu ſunt meriti, commemorare. Quò

ma-

magis mirandum eſt, reperiri in Etruria potuiſſe, qui adeo inluſtri Coetui, quem tanti veſtra Gens fecit, hodieque facit, tam libere maledixerit: gratiusque tibi adcidere exiſtimandum eſt, cum homines ipſos, tum veſtra de iis veſtrorumque judicia defendi. Perge tuo patrocinio, quos coepiſti, fovere; & hoc opus eorumdem cauſa inſtitutum tutare. Sic Deus Opt. Max. egregia multiplicique prole familiam veſtram auctet: invictoque Fratri tuo ad Taurunum fulminaturo, quos omnes boni optamus, ſuſcoepti contra hoſtes Chriſtiani nominis belli ſucceſſus concedat: Teque diutiſſime ſoſpitet. Ex Inſubria. Kalendis Majis MDCCXXXVIII.

(a) Petitam facultatem conceſſit SS. Pontifex litteris, quarum praecipua quaedam capita adſcribemus:

Venerabili Fratri Carolo Epiſcopo Virdunenſi
Gregorius XV. Venerabilis Frater.

Salutem & Apoſtolicam benedictionem. Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! . . . Neque deſunt hac aetate Principes Viri, qui id intelligentes patrias aulas prae arctis Religioſorum coenobiis contemnant, ſapientique divitiarum neglectu beatiorem indicis opibus paupertatem emant. Id autem divinae benevolentiae adeo certum argumentum eſt, ut nos plane earum Animarum ſtatum Regibus invidendum arbitremur . . . . Agnoſce, Venerabilis Frater, in his verbis foelicitatem tuam. Nos quidem in tuis litteris coeleſtem S. Spiritus lucem contemplati ſumus: gratias autem Deo agimus, qui te, divitiarum bonorumque contemtorem, Lotharingiae Domui augere vult ſanctarum artium, Chriſtianorumque triumphorum exempla. Triumphat plane de humanis cupiditatibus, & diabolicis inſidiis Fraternitas tua: cum opulentiam atque Epiſcopatus dignitatem, quam mortales tanto ſtudio atque contentione petere ſolent, ab apoſtolica authoritate demiſſe flagitas ut tibi relinquere liceat, ſub vexillo nominis Jeſu

ſu

su in S. Ignatii castris militaturo . . . Quod igitur Christianae Reipublicae bono fiat, abjectis humanarum curarum opumque impedimentis, proficiscere ad eam sacrae militiae Societatem, Catholici nominis defensione, & Haereticorum excidiis clarissimam: quam quidem quanti nos faciamus, duo illi Christiani Imperii propagatores Ignatius & Xaverius, Sanctorum cognomento nuper a nobis aucti, cunctis Terrarum provinciis, saeculorumque aetatibus declarabunt. Scuto divinae veritatis circumdatus, ac Fidei lorica munitus, distringe ardentem charitatis gladium: non minores catholicae Religioni victorias comparaturus, quàm Lotharingiae Principes, majores tui, in castris pepererunt. Ut Virdunensem Ecclesiam optimus Episcopus hactenus salutaribus consiliis instruxisti, & moribus lectissimis ornasti, eam deinde accuratissimis precibus juva . . . Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XXII *Aprilis* MDCXXII. *Pontificatus nostri anno II.*

Quo eodem die dedit Sanctissimus Pontifex Henrico a Lotharingia, Caroli patruo, hasce litteras in eamdem rem: *Dignum se Lotharingia nobilitate, ac Fraternitatis tuae institutione praebet Venerabilis Frater Carolus Episcopus Virdunensis, dum eligit abjectus esse in domo Dei, magis quàm in aulis principum, Gentilium suorum, triumphare. Ad Deum enim propius accedimus humanarum rerum despicientia, quàm possessione regnorum. Quare nihil eidem Venerabili Fratri impedimenti per nos afferetur, quo minus ex caducarum divitiarum & humanarum curarum syrtibus enavigans in Religionis portum se recipiat: praesertim cum se in Societatem Jesu aggregari cupiat; cui omnium Pontificum Maximorum patrocinium Sapientia & Pietas conciliabunt, &c.*

(b) Videatur Historia P. Caroli a Lotharingia, Auctore Francisco Galluzzio, cap. VI. Romae 1725. edita typis RR. PP. Scholarum Piarum Collegii S. Michaëlis ad Ripam.

(c) Vid. Hist. Societatis Jesu Part. v. lib. xxv. §. 54.

(d) Epistolae Ven. Card. Bellarmini exemplum in laudatae Historiae citato proxime loco extat: ex qua nonnulla capita recitabimus.

Henrico a Lotharingia, Episcopo Virdunensi. Illustrissime & Reverendissime Domine. Binas uno tempore ab Illustrissima Dominatione Vestra litteras accepi; quibus mihi duo negotia commendabantur; & praeterea desiderium sanctae animae vestrae aperiebatur, veniendi ad urbem, dimittendae curae pastoralis, & collocandi in tuto salutem sempiternam. Quod ad negotia attinet, faciam omnino, quod potero . . . . Quod verò ad pium desiderium pertinet adipiscendi pennas columbarum, & volandi ad locum dulcissimae quietis: dicam Illustrissimae D. V. quod mihi occurrit. Non existimo solidiorem quietem, & veriorem salutis securitatem in ulla re posse reperiri, quam in Dei voluntate, tota animi devotione perficienda . . . Dum nobis conscientia nostra vere renunciet, nos non quaesivisse, non optasse, non elegisse locum altiorem; nunc etiam honorem temporalem nobis cordi non esse, hunc libentissime depositturis, si liceret: non video, cur in Dei voluntate, per imperium Vicarii sui nobis expresse proposita, acquiescere non debea-

beamus . . . . . Illustrissime & amantissime Domine, si ulla spes esset, ut cum Dei beneplacito, & Vicarii ipsius benedictione ad quietem Religionis Dominatio Vestra venire, & ego redire possemus; id certe omnino eligendum esset. Sed quia spes ejusmodi nulla affulget, propterea scripsi quod scripsi: &, quod mihi frequenter dico, sanctae animae vestrae, quam propter onus pastorale augi video, dicere volui . . . . Romae die VI. *Novembris* 1601.

(e) Quantopere gavisus sit Sanctissimus atque optimus Praesul Henricus, ubi de Caroli, fratris filii, in Societatem Jesu cooptatione cognovit, licet ex litteris, quas ad Patrem Mutium Vitellescum, Praepositum per ea tempora Generalem, dedit, intelligere.

Felix, inquit, *nuncium, quod hodie est a Sua Sanctitate, & a Paternitate V. delatum, a quo intelleximus, non minus probari isthic vobis, Dei interpretibus, religiosam vocationem Nepotis nostri Caroli, Verdunensis Episcopi, quam nobis: quanto me gaudio affecerit, non valeo Paternitati Vestrae aperire. Etenim, cum semper mihi proposuerim, id unum esse summum bonum, quod possit mortalibus dari, uni Deo penitus adhaerere, seque totum divinae Providentiae committere: satis intelligo, illud non nisi a Religiosis obtineri . . . . . Utinam & mihi daretur eadem sorte frui, & pristini renovarentur cum animo anni. Tantam usque adbuc expertus sum Societatis charitatem, ut me ut filium complexa semper sit: ego vicissim ut Matrem charissimam semper colui, & intimo affectu prosecutus sum. Accedit nunc pro mutui amoris confirmatione novum istud, & quidem arctissimum vinculum, ut, cum Paternitas V. alterum me, Nepotem videlicet meum, mihi prae ceteris charissimum, in Societatem recipiat, ego me totum in ipso offeram Societati, ac Paternitati V. quam rogo atque obtestor, ut dignetur per suos Patres in his partibus mihi eamdem suppeditare opem & consolationem, quam ab ipsis huc usque percepi: prout occasio & necessitas nostra requirebat. Ego ipsis mea omnia, meque totum ex animo totisque viribus libens impendam. Augebit summorum erga me meritorum cumulum, si, Reverendiss. Deo in suis suorumque Sacrificiis commendare dignetur. Ego Paternitati V. ac toti Societati faustissima omnia precor. Nancaei* 10. *Maji* 1622.

Servus & Filius in Christo

HENRICUS A LOTHARINGIA.

Nec mirum sane, optimum sanctissimumque Senem tantopere laetatum esse eo impetrato, quod vehementer ante enixeque contenderat. Audiendus ipse in his litteris, quas ad eumdem Vitellescum pridie Kal. Apriles ejusdem anni dederat.

Non possum Paternitati V. non significare, maximo me affectum cumulatumque gaudio, cum aliquot abhinc hebdomadis ex Nepote meo, Virdunensi Antistite, cognovi, quam incenso teneatur Societatis Vestrae ineundae desiderio . . . . . Occurrit statim illa cogitatio, Deum Opt. Max. hanc mihi veluti prolem suscitare, quae in Sancta Filii sui Societate occupet, quem alias ambivi, locum; quo tamen frui numquam licuit. Utinam ea sorte etiam nunc frui mihi contingeret; &, juxta animi sensus ac desideria, vires corporis

poris renovarentur ad omnia Religionis onera sustinenda. Nihil sane potius, nihil honorificentius ducerem Sancta Christi Servatoris humilitate, & integra Mundi atque omnium, quae in eo sunt, despectione. Sed, quoniam tanto bono mea me peccata, & certa Dei voluntas indignum reddiderunt: Societati & Paternitati V. offero Nepotem meum Carolum, Virdunensem Episcopum, inter omnes mortales longe mihi charissimum, & proxima sanguinis conjunctione, intimaque charitate, veluti alterum me: quem, ob insignes animi dotes, ubi verum & genuinum Societatis vestrae spiritum hauserit, non inutilem Operarium in vinea Domini futurum opinor, & vero cum plerisque vestrum pro certo habeo. Adhibui multos in consilium, & piarum Animarum precibus Deum sollicite consului pro re tanti momenti discutienda, qualis est hujusmodi abdicatio. Nulla succurrit ratio dubitandi, quin ad arctius vitae genus amplectendum divino agatur spiritu. Pii, ferventes, perpetuique, sed discreti, animi impetus, quibus totus fertur ad sollicitam tanti boni disquisitionem, mihi aliisque persuadent, non vulgari eum gratiae vocationis ad perfectam rerum omnium abdicationem continuo impelli. Quapropter Paternitatem V. obnixe rogo & obtestor, ut pro sua charitate dignetur non tantum ipsi aditum ad Societatem patefacere, sed etiam pro sua prudentia studeat objices omnes apud sanctissimum removere; &, qua pollet apud omnes auctoritate, causam ipsius suscipere, ut, quam citissime fieri poterit, liber ab omnibus, votis suis potiri valeat. Qua in re novo, & quidem maximo, me sibi & Societati, quam ego semper unice amavi, & singulari observantia colui, vinculo obstringet, & ad majora semper ipsis officia, obsequiaque praestanda provocabit. Ut omnia Deus fortunet, Paternitatemque V. incolumem servet, etiam atque etiam rogo, suis sanctissimis Sacrificiis, utpote devotum Societatis filium, me commendans. Nancaei ultimo Martii 1622. Vestrae Paternitatis

Filius & Servus

HENRICUS A LOTHARINGIA.

Eodem vero die ipse Carolus ineundae Societatis Jesu facultatem ab eodem Vitellesco hisce litteris petivit.

Reverendissime in Christo Pater.

Quam vere dixerit S. Leo, naturam Dei bonitatem esse, & ejus opus Misericordiam, experior in me ipso; quem Saeculi, supra quam credi potest, amatorem, & vanitatis sectatorem, ad suscipiendum humilitatis statum in Religioso Societatis Vestrae Instituto, vehementius in dies accendit. Exploro dudum Dei in me voluntatem, & per qualescumque precatiunculas meas, devotiones & sacrificia, & ex vestrorum consilio, tum demum ex omnium Religiosarum Familiarum, quae sunt in mea Dioecesi, intercessione, nihil in me, nisi succrescentis in dies desiderii augmentum persentisco. Ex quo, vocanti Deo cum diutius resistere nefas putem, ad SS. Dominum Nostrum scribendum putavi, quo mihi potestas a Sanctitate Sua fieret abdicandi me Episcopatu meo, & ceteris beneficiis, quae Dei & Apostolicae Sedis gratia huc usque possideo. Sed, quia mihi facultas illa parum est profutura, nisi

votis meis Paternitas V. pro sua charitate annuat, ejus obtestor pietatem, & Animarum Christi sangnine redemptarum Zelum, ut me, indignum licet, a Deo tamen per summam clementiam in Societatem Vestram vocatum admittere, & sic ab Inferis praeservare dignetur. Confirmabit, quod in me Deus per gratiam suam operatus est, perficiet, solidabitque, ut spero; si Paternitas Vestra, animae meae miserta, me in suorum numerum heic, aut ubicumque gentium, adscripserit. Neque est, quod quisquam cujusquam meorum offensionem pertimescat. Ego enim cum singulis eorum, qui mihi poterant obsistere, egi; &, Dei beneficio peregi, ut, superatis difficultatibus, quae aliquos permovere poterant, jam mihi hortatores cum gratulatione ad perseverantiam exsistant. Cui ego me, sub omnimoda Paternitatis Vestrae obedientia & observantia, pro minimo ejus, & suorum mercenario, ex animo & intimo animi mei sensu, devoveo: Deum precatus, ut R. P. V. in gratia sua conservet, & eam mihi pro mea necessitate & salute propitiam reddat. Virduni pridie Kal. Apriles 1622.

Reverendissimae Paternitatis Vestrae

Humillimus & Addictissimus Servus

CAROLUS A LOTHARINGIA EPISC. VIRDUN.

Facultate autem impetrata has ad eumdem Vitellescum admirandus Antistes litteras dedit.

Benedictus Deus, qui, sicut praevenit me in benedictionibus, ita & nunc coronare pergit in misericordia & miserationibus, tam foelicem praebens vocationi meae progressum, ut, praeter multorum spem & opinionem, peroptatum & vere mihi jucundissimum acceperim a Sua Sanctitate nuncium; quo, pro sua clementia (quae profecto summa est erga me Dei benignitas) non tantum annuit votis meis, verum etiam animum addit ad voluntatis Divinae, per vocationem ad Societatem mihi abunde declaratae, prosecutionem & exsecutionem, non sine perhonorifica significatione paternae suae benevolentiae erga Societatem Jesu: in quam cum Paternitas V. me, licet immerentem, recipere dignata sit; ego in intimo cordis mei Sacrario, coram Deo continenter provolutus, divinae Majestati majori in dies affectu, & suaviori sensu me totum offero dicoque, diem illam avidissime praestolans, qua valeam reipsa in eam a Paternitate V. admitti. Accingo me proxime ad iter. Rebus omnibus, quae ad Episcopatum Virdunensem spectant, quantum licuit, bene compositis, spero intra quatriduum me hinc migraturum. Animus est in itinere non nisi pro necessitate subsistere, &, quamcitissime potero, Paternitati V. me sistere: ut statim potiar bono illo, quod unum in praesentia animo verso, complector, & totis medullis concupisco: quippe quo simul & Mundum & Veterem hominem deponam; &, totus Dei gratia, atque Paternitatis V. beneficio, renovatus, alius evadam, Deoque uno fruar. Quod ut e votis nostris, nec non ad Majorem Dei Gloriam succedat, Paternitatis V. sanctissima Sacrificia, & Benedictionem, tamquam Filius ipsius, supplex provolutus deposco atque efflagito. Nancaei VI. Maji 1622.

V. P. *Humillimus Filius & Servus*

CAROLUS A LOTHARINGIA EPISC. VIRD.

M. PHI-

M. PHILOCARDIUS LECTORI S.

Sermonum quattuor, qui sub exitum superioris anni, Auctore L. Sectano Q. Fil. Genevae primum prodierunt, quantum sit pretium, fortasse non tam Litterati homines, quorum est sanè gravissimum judicium, qui negant quidquam illis par aut secundum post restitutas Latio litteras in eodem scribendi genere extitisse, quam Typographi, qui intra paucos hosce menses quinquies jam eos edere in Italia coacti sunt, intelligere possunt. Verùm, ut sunt praestantissima quaeque invidiae maxime obtrectationique obnoxia, inventus est Litterator quidam, alpha Graeculorum, ac plane ille ipse, ut puto, Rullus, quem ab Lucio lepidissime inlusum, nosse omnes vehementer cupiebamus: qui, quum nec sermonum sententiam adsequutus esset (in quo, vere ut dicam, non ipsius, sed Lucii, quod bona tanti viri venia dictum velim, culpa nonnulla est, qui latine, quam italice scribere sua illa maluisset): nec, quorum hominum in iis sermonibus levitas, nec a quo traduceretur, sciret; tamen respondendi provinciam audacter suscoepit: &, post longam plurimorum dierum commentationem, mole quidem exiguum, sed odii acerbitate, sed maledicendi licentia, sed obscaenitate verborum immanem libellum italico sermone, sub Cesellii nomine, vulgavit. Negant peritiores, quidquam ad hanc diem aut contumeliosius, aut impudentius, aut impurius, aut omnino tenebris dignius in lucem prodiisse. Primum quidem suspicionibus nescio quibus suis, certe inanibus ac falsis, effrons conviciator inductus, statuit, Lucii sermones non ad Graeculorum levitatem generatim exagitandam, sed ad certorum quorumdam hominum, quorum est magnum in litteris nomen, dignitatem atque existimationem minuendam, fuisse compositos: tum deinde, Lucium ipsum Sectanum, non unum quemdam hominem sibi ignotum, sed duos, plane notissimos, ac tantum non contubernales suos, qui sermones illos conlato studio conscripsissent, sibi tamquam exploratissimum persuasit. Homo, qui se non modo criticae artis peritum in suo illo misero ac miserando libello, sed prope patronum ac vindicem venditat, non animadvertit, in gravissimis rebus, in quibusque honestissimorum hominum fama atque existimatio ageretur, non vulgi circumforaneos rumusculos captandos, nec suis suspicionibus esse fidendum; sed certissimis ac plane perspicuis argumentis, non dico sapientem, sed sanum duci oportere. Quod ipsum ubi contingit, ut certo personam crimenque teneamus, videndum tamen esse etiam atque etiam, quo usque progredi nobis in jure nostro repetendo liceat: ne forte, dum injuriam propulsare volumus, inferamus.

Haec ſcilicet critico nota eſſe debebant: neque enim ego ab homine, qui Chriſti miniſtris horribile ac nefarium bellum indixit, Chriſtiani viri rationem atque inſtituta flagitabo. Verùm ille, qui Criticen eſſe artem maledicendi putaret, quique ſemel temere ſuſpicari inſtituiſſet, licere ſibi ſine modo aut more maledicere exiſtimavit. Itaque prolatis atque editis Patrum Pompeji Venturi, atque Hieronymi Lagomarſini, inclytae Societatis Jeſu ſodalium, & in Florentino ejusdem Societatis Collegio Rhetoricae Poeticaeque inſignium Doctorum, nominibus, in utrumque, tamquam in certiſſimos ſermonum auctores, ac bonarum litterarum non ignaros modò, verùm etiam corruptores, nec Graeculorum, qui ubique terrarum ſunt, ſed hominum verè Litteratorum, quibus refertam eſſe Florentinam civitatem nos etiam externi homines atque abſentes novimus & gratulamur, contemtores, homo odio, ira, furore caecus ac praeceps omni contumeliarum maledictorumque genere invectus eſt. Nec verò ſatis credidit, ſe viſum iri maledicum, niſi non modò duobus illis clariſſimis viris, verùm etiam univerſo eorum ampliſſimo ſanctiſſimoque Coetui, ore impuriſſimo, malediceret: eoque amentiae atque furoris progreſſus eſt, ut neque qua in urbe, neque quo Principe talia ſcriberet, recordatus, Florentinum Populum ad nefariam ſeditionem, & ad incredibile atque inauditum facinus cohortari, eumque in Chriſtos Domini ſacrilega oratione armare non dubitaverit. Ait enim:

Ab date un maglio ai breſcialdoni in teſta,
E sradicate pur l' empia genia
Nemica di virtù; che ſola è queſta
Di gloria e di valor vero la via.

Quod unum tetraſtichon, quo nefarium carmen concluditur, quamdiu exſtabit, tamdiu ſingularis odii, acerbiſſimae contumeliae, atrociſſimi ſceleris monumentum manebit.

Verùm in tanta injuriae atrocitate habebant tamen ampliſſimi Patres, quo ſe non mediocriter conſolarentur. Ita enim in eos ſcelerati hominis intemperantia ac furor exarſerat, ut a Florentinis primariis quibusque familiis non abſtineret. Etenim non contentus ingenuis adoleſcentibus, qui ad Societatis Jeſu gymnaſia ſtudiorum cauſa confluunt, ipſorumque adeo ſpectatiſſimis parentibus obſcaeniſſimo turpiſſimoque jurgii genere maledicere:

Che da per voi tirar la concluſione
Potete: fiorirà così mia ſcuola,
E a voi ſolo verrà qualche co...
Che a genitor ſimil rapiſce e invola
La voſtra ipocriſia:

Negavit praeterea, quemquam ad eorum limen accedere, cum iisque agere, niſi ſtolidos quoſdam, omnisque doctrinae, atque adeo communis ſenſus expertes:

So-

Solo si vede questo e quel cotale,
Stolido, dissensato e ignorantello,
Starvi appresso, e tenervi l' orinale.

O! hominem nequam! o! hominis vocem carnificis flagello compescendam! Tales ne ergo putabat impurissimus sycophanta, atque adpellare non verebatur, ut e multis paucos quosdam nominem, Alexandrios, Bardios, Capponios, Cerchios, Compagnios, Covonios, Cursios, Ferronios, Gaddios, Gerinios, Gherardescas, Gianfigliazzios, Ginoros, Giraldos, Gondios, Guadagnios, Guicciardinios, Guidios, Incontrios, Junios, Nerlios, Martellios, Marzimedicos, Maccinghios, Malaspinas, Montacutos, Pandolfinios, Quaratesios, Ricasolos, Riccardios, Riccios, Rinuccinios, Rondinellios, Salviatos, Samminiatos, Scarlattos, Segnios, Stufas, Strozzios, Tornaquincios, Ughios, Vitellios, Ximenezios, innumerabilesque alios; quos omnes non longum sed infinitum esset percensere, delibatum Florentinae nobilitatis florem, lumina civitatis, probitate, doctrina, sapientia principes? quorum splendore atque frequentia Florentinum Societatis Jesu Collegium ita celebrari audio, ut plerique eorum non alieni aut hospites, sed domestici ac familiares, ac prope Patrum sodales esse videantur. Sed jam ad institutum revertar meum, totiusque rei seriem narrare pergam: quò tandem ad Lucii sermonem quintum hunc, quem damus, devenire possimus.

Ut primum venire in manus hominum Cesellii libellus coepit, non id illi contigit, quod nulli fere hac quidem tempestate non contingit, ut, si non omnes, at certe aliquos benignos Lectores nancisceretur. Incredibile est enim, quam fuerit statim ab omnibus uno consensu atque una prope voce repudiatus. Omnibus petulantia, contumelia, obscaenitas, calumnia, intemperantia, denique impietas non ferenda videbatur. Quin adeo plurimos extitisse constat, qui non nisi aliquot perlectis versibus, rerum ac verborum indignitate nimio opere commoti, non passi sint diutius apud se tantam pestem malumque versari, atque in ignem continuo nefastas chartas conjicerent. Ipsi illi, qui vulgi sermonibus atque opinione decepti, in solidam Litteraturam, ac in Florentinos Litteratos fuisse compositos Lucii sermones rebantur, illisque propterea contradicendum, & suorum civium causam suscipiendam fuisse censebant; tamen multis in Cesellii libello offendebantur. Primum, quod italice latinis elegantissimis sermonibus responsum esset; quasi tam litterata in civitate nemo latinis eruditus litteris inveniretur: deinde quod eruditae ac certe honestissimae lucubrationi, nihil praeter mera convicia, eaque ipsa e triviis ac fornicibus desumpta, redderentur; id quod causae sane malae ac minime probandae suspicionem dabat: denique (quam rem minime omnium ferendam, atque adeo etiam vindicandam ducebant) quod privata cum L. Sectano controversia ad universum hominum honestissimorum ordinem esset translata; cumque ille neminem Florentinorum viventium, nisi summa

ma

ma cum laude in suis sermonibus nominasset, contra ab Cesellio non modo duo illi, quibus vulgo auctoribus sermones tribuerentur, verum etiam eorum splendidissimus Coetus, certe hujusce sive criminis, sive suspicionis neque particeps neque vero conscius, nominatim, contumeliosissimeque adpellaretur. Erat illud extremum, ut dicerent: multo fuisse satius nihil omnino responderi, quam tam aliena, tamque sine ratione ac modo responderi: nihil de Lucii Sermonum aut praestantia aut existimatione esse deperditum; nihil de Auctorum, eorumque amplissimi Ordinis dignitate imminutum; Litteratorum vero Florentinorum causam, siquidem eorum res agebatur, valde esse, Cesellio actore, deteriorem factam: vereri propterea se, ne exteris nationibus praeposterus hic defensor universos cives suos [quorum tamquam nomine ac propemodum rogatu suscepisse causam illam videbatur], si forte Lucii Sermones aut non eorum, qui auctores dicebantur, aut non contra eos, contra quos scripti ferebantur, fuissent, inridendos; qui sibi hostem, quem peterent, inconsulto finxissent, ad seseque, quod non de se dictum esset, rapuissent: si vero utrumque aliter esset, non minus exsibilandos praebuissent, quod tam malo in bona causa patrono usi essent. Non falso autem veritos ista esse prudentes homines, res ipsa declaravit. Etenim, ut de hac civitate, in qua nunc versor, potissimum loquar, cujus sunt mihi penitus sensus omnes perspecti, nemo paullo aequior rerum aestimator inveniri adhuc potuit, qui, ut nihil gravius dicam, non vehementer miraretur, Florentinos Litteratos homines, qui tam multi tamque excellentes sunt, aut non aliquid erudito atque usitato more Lucii Sermonibus, siquidem his ipsorum Litteratura fuerat adpetita, respondisse, aut, si nihil ipsis erat cum Lucio controversiae, tam praepostere tamque perverse ab Cesellio responderi sivisse: nec, hominis furiosi stultissimam defensionem illam neque se mandasse ut susciperetur, neque susceptam probasse umquam, publice etiam esse testatos.

Interea ad L. Sectanum Cesellianae Dirae perferuntur. Adcoeperat ille quidem jam ante multorum & litteris & sermonibus, prodiisse italicum nescio quod contra latinos sermones suos valde inelegans atque inliberale carmen. Verum, quamquam nihil lectione magnopere dignum exspectabat, tamen tam indignum responsione fore opus nequaquam suspicabatur. Legere ipse totum non sustinuit: usque adeo non modo Litterati atque honesti hominis, sed ne hominis quidem scriptum esse illud judicabat. Itaque libellum cum respondendi cogitatione simul abjecit. Negabat autem, alia ulla ratione ejusmodi esse scriptis respondendum, quam neglectu atque contemtu: id quod summorum virorum, sibique amicissimorum, Scipionis Maffeji, atque Antonii Muratorii, contra quos prope paria vulgata non semel fuissent, auctoritate, sive exemplo potius confirmabat: nihil citius maledicto emitti; sed si idem in eximia ac singulari dignitate viros confertur, ut ignem in aquam conjectum refrigerari sua sponte atque restingui: quid autem magis incredibile, quam quae de Patribus Venturio atque Lagomarsino, deque eorum amplissimo

Coe-

Coetu scurra nequissimus calumniaretur; quum hominum doctrina & sanctitas non Florentinos modo testes, sed universos mortales haberet? neque tamen existimare se, Cesellium impune intemperantiam suam ferre convenire; verùm has esse non Scriptoris partes, sed Praetoris: quae jure civili, quae Caesareo, quae Pontificio contra famosorum libellorum auctores atque editores statuta ac sancta essent, ea se putare Florentiae non esse abrogata: non secum propterea Cesellio esse, sed cum legibus, cum judiciis, cum magistratibus agendum.

His ille causis atque argumentis adductus non modo nihil respondere constituerat, in eoque diu perseveravit, sed orationem etiam amicorum de responsione aliquando cum ipso agentium repudiabat. Nos vero novo tanti ingenii ac recenti monumento careremus, nisi summi viri, & humanarum divinarumque rerum consultissimi, opportune intercessisset auctoritas: a quo Lucii mens atque consilium totum illud de non respondendo repente est immutatum. Injecta est illi ab homine religio, ne, si probos atque innocentes viros, quibus & ipsius sermones & certorum eruditorum contumelia atque irrisio, Cesellio calumniae atque turbarum principe, adscriberentur, diutius hac tamquam invidiae flamma conflagrare sineret, scelere se gravissimo obstringeret: duo propterea praestare illum, idque quamprimum, nisi scelestus esse vellet, oportere; primum, ut sermones illos suos ab subpositis auctoribus abjudicaret: deinde (quamquam alterum hoc ab priore illo consequutionis quadam necessitate penderet: omnis enim invidia ac criminatio ex falsa persuasione illa, tamquam e fonte, manarat) sed tamen ut publice, neque solidam Litteraturam, cui impensius, si quisquam alius, studeret, neque Litteratos ullos, quos vehementer, quamquam sibi ignotos, suspiceret, fuisse umquam sibi ad inridendum propositos, testaretur: denique concludebant, potuisse illum quidem ab scribendis edendisque superioribus sermonibus primò abstinere; nunc vero, quoniam tot offensionum occasionem, obtrectationumque causam, licet imprudens atque adeo invitus, praebuisset, ab novo aliquo sermone scribendo edendoque, sine scelere, atque innocentium maximo damno supersedere non posse.

Haec quum ille verissime dicta intelligeret, nihil cunctatus animum ad scribendum adplicuit, brevique quintum hunc, quem tibi cum enarrationibus nostris, amice Lector, obferimus, sermonem absolvit. Neque tamen dubito fore nonnullos, qui, quum se tam turpiter in suis suspicionibus decoeptos senserint; meminerintque, quam non humane cum sermonum, quos temere sibi ipsi finxerant, auctoribus egerint: aegre ferant temeritatem atque incogitantiam suam tam manifesto coargui. Sed esset profecto iniquissimum sinere innocentiam obprimi, ne calumnia detegatur, & majorem calumniatorum, quam innocentium rationem haberi.

I. SE-

L. SECTANI
Q. FIL.
SERMO QUINTUS
FOELICITER INCIPIT.

MEns erat arcadio [a] *suspendere spicula trunco;*
Spicula, victoremque arcum, satiataque multo
Vulnere (b), *adhuc tepidis & tincta cruoribus arma,*
Optime Salmori. Sed inermi vivere dextra
Non sinit etrusco veniens a littore clamor
Asperior solito (c): *quin inde emissa sagitta,*
Quamquam incerta volat, solas & verberat auras;
Intento monet esse animo, torquendaque rursum
Stringere tela jubet. Nec me discedere campo
Adspiciet quisquam, dignus modo provocet hostis;
Quemque pudor non sit facili vicisse triumpho.
En adsum: nec enim totam consumsimus iram,
Nec pharetra exhausta est; & adhuc mihi numine fervent
Corda; Lycambaei superest quoque portio fellis

In promptu. Sed quem petimus? Cesellius hercle;
Indignum caput, aonio quod concidat ictu,
Me numquam trahet in pugnam; convicia quamvis
Multa vomat: fiet nec me feriente superbus.
Offifrago (d) melius baculo mansuescere posset
Scurra procax, sacris non castigandus iambis.
Scilicet ut curem hunc, qui paucula verba latine
Reddere non valuit? Quid? quod fanaticus iste
Mecum non agit? & satyras ulturus acutas
Incursat quoscumque potest; primosque lacessit (e),
Ut sors obtulerit, multum & despumat in illos
Ira amens caeca, rabidoque simillimus angui.
At miser insanis lunam latratibus urget,
Nec grandes animas, magno jam nomine tutas (f),
Percutiunt voces immane rudentis aselli (g).
Ille etiam de me praeclare sentit; amicus
Nec mihi blandiri plus posset: carmina quando
Talibus adtribuit nostra, & sibi fingit in illis
Sectanum ignotum. Quo gratus honore vicissim
Illi ego nec famam renuo, nec fine carentem

Vi-

Vitam elargiri. Maneat Cesellius ergo
Additus huc, longum & nostro cum carmine vivat (h):
Seraque posteritas nomen balatronis inepti
Audiat. Hoc a me miser impetraverit unum
Carmine pro tusco, caecis, si forte, probando;
Perque vias urbis, vetula nubente, canendo
Discordem ad cytharam. Sed nil jam postulet ultra;
Nec responsa petat. Sperni sua jurgia, seque
Sentiat, & doleat. Nam quid, si denique vellem,
Respondere queam? quom, praeter rancida quaedam,
Spurcicias audire meras, inhonestaque cogor
Propudia, ecfrontes factura rubescere maechas;
Quaelibet & foedis stupratur pagina verbis?
His me respondere nefas; quae scilicet usus
Urbanus vetat, & pudor, & reverentia. Vos o
Linguaces servi, Lictores, Furciferique,
Cauponesque mali, Lixae, Lanii, Cerdones,
Venales Mimi, & Praedones sandapilarum,
Mulorumque duces, carrucarumque magistri,
Quique tabernarum semper de rore madetis,

Vos illi, noviſtis enim, per mutua pro me
Ferte vicem ſermone pari; dominoque priori
Hoc agite ut redeant tituli, quos perdidit omnes;
Et ſua ſpurciloquo dicteria reddite vati.
Poſt haec erumpat furioſius, & ſine lege
Saeviat, aut proſa aut numeris, impune licebit;
Clamet & exclamet, vocem quantumlibet inflet
Faucibus ex imis, media inter verba reſolvens
Municipes flatus. Faciendaque, factaque eodem
Metiri cubito certum eſt. Obprobria ſurdus
Qualiacumque feram: donec ſermone latino
Exſiſtat quiddam meliori numine cuſum.
Sin minus, immundae damnabimus omnia ſellae:
Atque hunc cum ſociis Ceſellius ibit in uſum (i).
Quanto rectius hic (k), *latio qui ſcripta colore*
Divulgare timet, nonum & maturat in annum?
Conſilium laudo artificis. Maledicta pudenti
Ignoſco miſerans: iratum nec tamen odi
Hactenus. Id miror: ſtomachi quae cauſa? quid ..
Diſplicuit? tanti ne fuit dementia Rulli?

Dic,

Dic, o quicumque es, perituri carminis auctor,
Comis & impavidus namque inſto, & utroque paratus,
Seu certare odiis poſthac, ſeu jungere dextram (l),
Quid tibi cum Rullo? quid cum bucconibus illis,
Quorum ego luſtravi latebras, & facta momordi?
Te ne ego pingebam nolens [m]? *Non, arbitror, iſtuc*
De te ultro dices; coram & tortore negares,
Si quid habes cordis. Quorſum ergo clamor & irae?
At ſtrident multi. Si de grege curculionum,
Vox quibus in cenſu eſt, ſola & mendacia proſunt:
Hoc volui. Menſam conſulto ſartor opacam
Percutit, ut ſaliens prodat ſe tinnula forfex.
Sin alii: immerito flagrant, feriuntque ſuo ſe
Judicio. Eſſe aliquos verae virtutis alumnos (n),
Qui grajo de fonte bibant; qui mucida ſaxa
Non fruſtra, & ſenio detrita numiſmata verſent;
Intima qui penetrent naturae arcana, Matheſi
Auſpice; qui critices taeda nitantur ad aſtra,
Scimus: & hanc illis laurum concedimus ultro,
Gratamurque datam, & taciti veneramur adeptos.

Il-

Illis irascor, vacuo qui cortice laeti
Talia praetendunt; pluma vitulantur & alba
Interius corvi, aut majori nomine galli (o):
Larvati heroes, nil verae laudis habentes.
Haec veteratorum pigmenta, hunc denique fucum
Odi ego & insector. Nec jam lectore benigno
Est opus; ast aequae mentis, minimeque supino,
Sinceris nolit qui crustam inducere. Sed ne
Sit locus errori, nostram tandem adcipe mentem.
Nam juvat ingenuos animi depromere sensus,
Et non ambigue dictis lucem addere. Posthac,
Quos designarim, indiciis cognoscere certis
Fas erit: & satyram capies interprete nullo.
Putidius nihil est illis. Si cetera desint,
Asperiore supercilio, rugaque minaci [p]
Adcusant sese. Sed quanta cucurbita collo
Haereat, ostendit vocalis Graeculus; & se
Prodit hians tantum. Quam multa negotia! quales
Deblaterat curas, nullis poscentibus! Horam
Respirare nefas. *Quid enim?* Hinc formosa puella

Sa-

Sacris induitur vittis, hinc altera nubit.
Carmen utrique paro. quid vis? debetur utrique:
Nolentem vicere preces. Sed preſſius urget,
Quod jubeor quaedam Zetetica cernere curſim (q),
Judiciumque dare. Et nuper liber editus, a me
Cenſuram expectat. Redeuntia ſabbata poſt haec,
Et ſcribenda frequens de rebus epiſtola noſtris.
Paene adimunt animam. *Quis talia ſcire laborat?*
Sed fucum faciunt: *ideoque alpha ardelionum*
Nusquam non recitat cunctis, atque obgerit ultro.
Quid ſi doctum aliquid mediis ſermonibus, ut ſit,
Incidat? Heic partes Rhadamanthi adſumit & urnam,
Ac tripode e ſacro judex oracula rumpit.
Aſtronomus non eſt: caeli tamen impiger orbes
Adgreditur, ſolisque vias, & cornua lunae.
Quomque parallaxin, quantum pote, dixerit, actum eſt:
Jam Siculo mundum non invidet armillatum (r).
Non eſt Cauſidicus, Medicorum aut unus: at illi
Languidius cauſas, morborum & nomina tractant.
Ecquid Muſicus eſt? vario de chromate velox

Di-

Dicere? Ne multis. Si duceris ore loquentis;
Quidlibet est: elegans Pictor, generosus Equiso;
Navita, Venator, Miles, Faber, Archimagirus:
Haec leviora tamen. Tunc prae Nili cataractis
Perstrepit, & spissam calido jacit ore salivam,
Quom divina movet. Timide quae tangit Aquinas,
Et quae barbati trepidant versare magistri,
Expedit ut digitos. Tanti est componere litem
Ac spuere: Heus tu, *inquit*, labium compesce, Molina [s]:
Gratia Lemosio victrix actore triumphat.
Atque ea saepe audis, quae non deferre Minervae [t]
Relligio est. Si quis forte audeat hiscere contra,
Concinit ad lapidem, contraque tonitrua pedit.
Offeus ingenio, conchas atque ostrea vincens
Duritie mentis, citius, quam dicta recantet,
Amittat corium; &, fracto quoque crure, resistat
Indocilis vinci: fortasse & bestia calces
Pro stimulo dabit. Est, qui solvit labra cachinnis,
Si quando haeret aqua; & simulans immane tacendi
Propositum, quom jam nec vox nec verba sequantur

Co-

Conanti, litem risu concludit equino.
Sed liber in pluteo. Visa se Graeculus esca
Non tenet: in titulum ruit ocyus, atque voraci
Lnmine obit totum. Sed nondum pagina versa est,
Jam crispat buccas, jam nasum ducit aduncum:
Jejunat, modo visus edax, alioque reflectit
Jam saturos oculos. Unde haec fastidia, quaeris,
Tam subita? In causa est Sadoleto serior annus (u);
Qui jacet ad calcem. Meliora opsonia, sodes,
Porrige, *ait*, si me pulchre graecarier optas.
Ut lubet: en alius codex. Hanc tu mihi pestem?
Tolle, rogo, ex oculis, habeatque Salarius, aut qui
E lacera fingunt ridenda sigilla papyro.
Cur hoc tam subito? num pridem cognitus auctor?
Nunc primum tetigit. Sed in ipsa fronte repertum
Nescio quod Jesu nomen facit esse pigendum (x).
Haec summa est culpae, damnari ut debeat insons,
Indicta causa. Jam quiddam exsistat ab illo
Tempore, Borbonio cessit quom Roma furenti (y),
Altaque sacrilegis patuerunt Templa caballis.

Quidquid id est, summum, admirabile, Caelicolarum
Symposio dignum est. Olidae mille oscula libat
Membranae, rorem ex oculis demittit amicis,
Inrequietus agens nimia tentigine clunes.
Nunc age: Scriptorum mutentur nomina tantum.
Lemenis [2] si quid recitas; praemittito Bembum:
Bembi si quid habes; illum mentire priorem.
Quid fiet? Mera facta cano. Tolletur ad astra
Junior immodico plausu: nec tota vetustas
Proteget a sannis & amaro scommate Bembum.
Haec ego mansuete ut videam? me parcere flagris
Sorte datis? Malo gelidas sorbere cicutas,
Quam fieri stipes. Doleat, fremat, atque labellum
Dente premat, merito quisquis sub verbere livet:
Nec sileat, quantisque potest ululatibus auras
Impleat. Haud parcam. Durum est, quod vapulat, illi?
Ast aliis durum inludi. Si plangere non vult,
Idque cupit, ferulam scapulis arcere sonantem:
Quur non vipeream discit compescere linguam,
Seque suam intra pelliculam tenuisse pudenter,

Con-

Consilia in melius vertens? Non omnibus omnis
Improbus est aeque invisus. Metuendus adulter
Zelotypis tantum; sed & his queis contigit uxor
Foeda parum. Locuples timet uncum furis & odit.
Prodigus heredem; natas contristat Avarus:
Solos Delator sontes: Falsarius omnes.
Cui non indignum est, bardum stolidumque putari?
Atqui hoc de nobis sentit, qui imponere certat
Graeculus, & nostra se credulitate tuetur.
At, si cui dederunt longum bona numina nasum,
Imponi sibi non vult. Artes bambalionum
Ridet, & ignavo caput ecfert nobile vulgo.
Et, cuicumque tepent generoso sanguine venae,
Devovet, & merito, hos. Tussim, laterùmque dolorem,
Et cancrum, & scabiem, nodosae & vincla podagrae,
Pallentemque gonorrhoeam, tumidasque mariscas,
Herniam, & esuriem, & cimices, & carceris umbram,
Et si quid miserabilius, quis perferat aeque:
Nemo impostores. Idem calor incitat omnes,
Mens eadem: haec abolenda hominum contagia; & igni

Privandos & aqua, si fas, & lumine solis;
Rem tractandam armis, & aperto marte gerundam:
Et quamquam in mediam descendi solus arenam,
Solus & incursum glomeratae huc usque phalangis
Sustineo: mecum meditantur Foedera multi [aa]
Jungere; pugnantique favent clamore secundo
Interea, & laeto nobis acroamate plaudunt.

Attamen haec tu monstra bonus mitisque patronus
Defendenda putas? Cave, sis, defendere causam
Ne videare tuam. Sed nondum ponimus isto
Te numero; & de te melior sententia surgit.
Suspicor invitum, & multis gannitibus actum
Adposuisse manum tabulae; factique pigere
Internis actum stimulis. Defendere malo,
Quam cito damnare. At vetus est fortasse simultas,
Quae te praecipitem in saevos inmisit iambos,
Recto posthabito, vetus atque injuria. Nam quur
Sectano infensus, tantum baccharis in illos,
Una quibus cura est Pietatis jura tueri,
Virtutisque viam docili monstrare Juventae:

Qui

Qui semper vigilant in publica commoda: quorum est
Nobilitas minimus, rerum obscurissime, splendor?
Quur transfers iram? Pullo Sectanus amictu
Scilicet incedit, quadramque adrodit eamdem.
Quid si deciperis? Quid agam, quo litore vivam;
Quae me lana tegat, num pulla, an candida, qui sim,
Non facile invenies, Cereris si lampade quaeras:
Quidquid fama canat; quidquid vulgaverit, acta
Publica quae perfert, mentiri adsueta papyrus.
Quem me cumque tamen fingas: num vertere in omnes
Unius culpam decuit? Tu bella movere
Tot Patribus simul, & tantum irritare Senatum
Nil metuis? Toto nec corpore contremuisti,
Nec coma diriguit, nec vox tibi faucibus haesit;
Nec periere intus braccae; quom plena furoris
Carmina ructares, tot circumstantibus illic
Testibus? O miserum! si paullo grandior esses!
Sed tua te macies a magno protegit hoste.
Agnosce hoc saltem, quod dentes perdere tendis,
Decoquis & vocem. Quos Reges atque Tetrarchae [bb]

Consiliis adhibent, summo & dignantur honore,
Quippe movebuntur, si Rana infensa coaxet,
Vanaque limoso mittat convicia fundo.
Libera sed tandem vox exeat. Haec mihi virtus
Non placet [cc]. *Admiror generosa silentia: & idem*
Indignor. Vellent si quando obvertere frontem,
Et contra audaces sancto se jure tueri;
Obtrectatorum populus decresceret & frons;
Et fierent mutae, post prima pericla, cicadae.
Nunc autem cui non haec surda modestia linguam
Exacuit? cui non animos dat mortua virtus?
Quem metus instantis virgae? quem poena coercet
Descensura? Ferit, gingivam quisquis inermem
Non habet. Excussi prohibent si rodere dentes,
Latratur. Bonus est, sola & virtute movetur
Harpocrates. Chartae volitant impune loquaces:
Rari conventus, rarae sine verbere mensae.
Quodque magis coquit, implumes etiamque recentes
A scamno & scutica hoc audent: qui nec tria norunt
Stesichori [dd], *quibus & non tangit poenula talos* (ee).

Nul-

Nulla ne projecto fraena injicienda furori?
Si ceſſant illi, palmae melioris amore,
Quorum res agitur: ſaltem intercedat amicus,
Et ſi quis pulchro eſt qui delectetur honeſto,
Juris amans, rectique tenax; ſeque obſerat ultro
Aequi adſertorem, defenſoremque Tacentum.
Cauſa bona eſt; & qua poſſit ſibi quisque placere.
Hoc ego conſilio, & ſtimulis praeſtantibus actus
Jam ſemel ad partes veni; turbamque repreſſi
Exultantem animis, nec quid jam tale timentem;
Majoresque pati docui, & non tollere criſtas.
Illa quidem ſpumas agit ore, & ſidera pulſat
Stridore ingenti. Sed vox eſt iſta gementum,
Haeſuram perhibens alte ſubiiſſe ſagittam.
Quo laetor magis, & pulchro mihi gratulor ictu.
At tandem ſiluiſſe volent: pruritus abibit
E jecore: & plagas forſan meminiſſe juvabit.
Venerat extremos jam tandem Hispanus ad Indos,
Orbem alium quaerens. Sed quom jam victa carinis
Ceſſiſſent maria, & palmas daret incola nudus,

Totaque victori tellus inventa pateret:
Praebebat longam, nugari certa, querelam
Bellua. Cognati nimirum gentibus illis,
Dissimilesque parum, vexabant hospitis aedes
Simioli; & densis miscebant omnia turmis,
Pejores mutilis cantoribus, & parasitis.
Quid fieret? Nugas & ludicra ferret Iberus?
Sed non ad caedem visum est saevire. Quid ergo?
Quom primum incauti redeunt, & nota revisunt
Tecta, rapit velox & inobservatus ibidem
Ignivomam cannam; globulis ut forte minutis
Mitis erat: laxatque rotam. Tremefacta repente
Fulmine turba levis, liquidique adspergine plumbi
Mille locis terebrata cutim, fugit ocyor euris;
Et sua praecipiti repetit nemora avia saltu,
Ales facta metu. Maestis cum matribus illic
Ringantur multum; properantque subinde rubentes
Scalpere cluniculas. Sed, ubi nil vociferando
Profecisse vident, facto jam fine quiescunt
Inter se: & memores hominum commercia vitant;
Ingenium mutantque ferae, TERRORE MAGISTRO.

L. Sectani Q. fil. Sermo Quintus explicit foeliciter.

M. Philocardii Enarrationes in eumdem sermonem foeliciter incipiunt.

℣. 1. [a] *Arcadio suspendere spicula trunco*. Cur *Arcadio?* Certe ut significaret Poëta, Pastorem esse se Arcadem.

℣. 2. [b] *Satiataque multo vulnere*. Graeculorum nationem, ab se superioribus sermonibus profligatam, intelligit. Sed, ne quidquam dissimulem, vereor, ne non fuerit tam cruenta haec pugna, quam putatur. Sic enim censeo: Graeculos usque adeo nondum fusos esse ac profligatos, ut diu victuri sint hilares, atque adeo regnaturi. Illi enim, quum ne de se quidem dici in Lucii sermonibus vulgo putarent, nec ad se pertinere quidquam eorum arbitrarentur, petitiones omnes effugerunt. Contra e veris Litteratis nonnulli, se peti existimantes, quum emissa volarent spicula, temere intercurrerunt; suoque se corpore excoepisse vulnera conquesti sunt. Sed & hi pauci quidam fuerunt: & certiores facti nihil hostile aut inimicum contra se cogitasse Lucium, facile vulneribus suis, ut arbitror, medebuntur.

℣. 6. (c) *Asperior solito*. Lenissimus est Florentinorum sermo, lenissima litterarum adpellatio, lenissimi, praeter ceteras nationes, mores. Miratus est itaque Lucius, a tam leni mitique natione potuisse tam asperum praeter consuetudinem, atque absonum, tamque inhumanum sermonem, qualis ad ipsum vulgi rumore perlatus est, perfici potuisse.

℣. 19. [d] *Ossifrago melius baculo mansuescere posset Scurra procax*. Hoc ego adciderit ne adhuc Cesellio, nescio: sed certe valde verendum est, ne adcidat. Quod equidem magis improbare queam, si fiat, quam factum mirari. Quum enim ille non modo in Patres Pompejum Venturium & Hieronymum Lagomarsinum contumeliosissime invectus sit, verum etiam universo Jesuitarum Coetui homó obscurissimus ac plane plebejus in ipsa Florentina urbe maledixerit: Florentini autem Jesuitae spectatissima, ut audio, patriae suae primariaque nobilitate floreant, sintque plerique e familiis Altovitis, Antinoriis, Arrighettis, Averrazzaniis, Bagnesiis, Bartoliniis, Carnesecchiis, Ilciis, Jacominiis, Manettiis, Mediceis, Narvaeziis, Portinariis, Ptolemaeis, Rotiis, Serils, Strozziis, Vitelliis, alisque compluribus: minime mirandum esset, si quis eorum aut consanguineus, aut adfinis, aut propinquus aliquid de hoc ossifragio, ad familiae contumeliam vindicandam, cogitaret. Certe si quando ejusmodi familiarum vel ipsos pedisequos aut aurigas contumeliosius tractari contingit, quam non id leviter feratur, quantoque opere ab dominis, sibi ut satisfiat, laboretur, haud ignoramus. Si igitur, in atrocissimis suorum propinquorum contumeliis, aliquid gravioris animadversionis a tam potentibus familiis statueretur, num esset mirandum? Quod si horum severitatem Cesellius evaserit, num nihil veretur, ne reliquorum, qui Jesuitarum opera atque consiliis multum utuntur, cum iisque sunt eorum me-

 rito

rito conjunctissimi, indignationem non possit effugere: quum ne his quidem, ut in Prologo demonstratum est, parcendum sibi esse homo impudentissimus duxerit? Verum ego ab omni ejusmodi consilio, quod a Christiana moderatione abhorreat, abstinendum omnibus censeo: hortorque omnes potius, quorum est nomen ac dignitas ab Cesellio violata, ut, voluntaria generosaque praeteritorum oblivione, cunctas offensiones obliterent: imitenturque ipsum illum, quo nemo atrocius ab eodem illo obtrectatore violatus est, Patrem Hieronymum Lagomarsinum: cujus hominis inauditam mansuetudinem prodi a me hoc loco litteris, posteritatique mandari, gratum certe bonis omnibus, praeter quam ipsi, futurum est. Verum ego neque fidem a me umquam, neque amicitiam, neque aliam virtutem ullam violari arbitrabor, si hominis eximium ac singulare facinus, multisque mortalibus imitandi studio ac laude profuturum, illo etiam invito ac repugnante, vulgaro. Fecit autem casus quidam, ut epistolae quoddam exemplum, quam clarissimo Abrahamo Gronovio, Lugduno-Batavi Gymnasii Professori primario, & paternae avitaeque doctrinae atque eruditionis heredi, familiarissimo suo, Lagomarsinus idem idibus Martiis anno 1738, dederat (qua in epistola multa sane erudite de litteris disputabantur) ab amico communi, ne non ego quoque aliquid discerem, mitteretur. Nihil non in ea epistola cognitione studiisque hominum dignissimum reperitur. Sed nos, quod suscoepimus, id unum hoc tempore agentes, postremum modo litterarum caput adscribemus. Est autem hujusmodi. *Absoluta jam epistola, ac tantum non obsignata, venit mihi in mentem quiddam adscribere, de quo te fieri certiorem oportere censeo. Id autem tale est. Prodiit nuper heic Florentiae libellus, istic apud vos, ut mendax prae se titulus fert, editus: quo in libello meum, totiusque Societatis meae nomen admodum contumeliose traducitur. Illi occasionem sermones, seu Satyrae quattuor elegantissimae, quae, sub L. Sectani Q. filii nomine in hujus aetatis Graeculorum litteraturam generatim scriptae, circumferri paullo ante coeperant, praebuerunt: quas Satyras & a me, & contra hujus Urbis Litteratos conscriptas, nescio quibus argumentis adducti, nonnulli suspicati sunt. Eae vero tanta sunt non modo elegantia, sed etiam honestate, sine cujusquam Florentini docti hominis contumelia, scriptae, ut, si meae essent, pudere me certe earum non deberet. Sed sancte Deum testor, meas non esse: id quod brevi, quemadmodum quidem spero, omnibus innotescet. Tu vero, si libellus famosus ille est umquam in tuas manus perventurus, mirari non debebis, potuisse quemquam iracundia praecipitem sic agi, ut in innocentes tam atrociter inveheretur: sed cogitabis, talia a Deo non sine consilio permitti, ut conformes imaginis filii ejus Jesu Christi, patienter ea ferendo, evadamus. Peto autem a te majorem in modum, ut eumdem Jesum Christum meo etiam nomine roges, ne quidquam gravius contra auctorem talis libelli statuat; sed illi, quae contra veritatem, contraque charitatem admisit, benigne condonet; tantumque illi tribuat boni, quantum ille mihi, meaeque existimationi mali exoptavit; tandemque in caelis utrumque perpetua*

petua in pace conjungat. Iterum vale. O hominem ſuſpiciendum! O hominis ſingularem ac prope divinam virtutem! Quam haec non modo ſanctiſſime, verum etiam prudentiſſime ſcripta ſunt! Quum enim Ceſellii, Itali hominis, in Italiaeque tamquam meditullio ſcribentis, libellus, propter liberrimam in Dei, Apoſtolicaeque Sedis Miniſtros intemperantiam, injicere illis Gentibus minime bonam de Italorum pietate ac religione opinionem facili negotio poſſet; easque magis magisque ſua in haereſi confirmare, & a catholica veritate amplectenda [de qua Italorum nonnullos, quos & facere & ſentire tam aliena ab officio atque ratione quotidie animadvertunt, dubitare prope jure ſuſpicantur] abſterrere: ſummae profecto providentiae fuit curare atque efficere, ut, quo venenum pervadere potuiſſet, eodem quoque antidotus perveniret: ne plus apud exteros unius Itali improbitas atque intemperantia ad Italiae dedecus, quam alterius virtus ac moderatio ad decus ac dignitatem valeret. Ego vero cum Gronovium ipſum, tum reliquos Litteratos illos, aliam ab Romana ſequutos ſectam, quibus quidem Lagomarſini epiſtolam legere, ſenſusque praeclaros, ad Evangeliique normam mire exactos cognoſcere licuerit; vehementer tantae virtutis admiratione captos, ſimiliter exclamaſſe cenſeo, ac celeberrimus ille Angliae Cancellarius Franciſcus Baccon a Verulamio in erudiriſſimo de *Augmentis Scientiarum* opere [*lib. 1, pag. 2, edit. Amſtelaed.* 1662.] Jeſuitarum in Juventute inſtituenda ſedulam atque utilem operam contemplatus exclamat: *Quae nobiliſſima pars*, inquit, *priſcae diſciplinae revocata eſt aliquatenus quaſi poſtliminio in Jeſuitarum collegiis: quorum quum intueor induſtriam ſollertiamque tam in doctrina excolenda, quam in moribus informandis, illud occurrit Ageſilai de Pharnabazo: TALIS QUUM SIS, UTINAM NOSTER ESSES.*

V. 24 (c) *Primosque laceſſit, Ut ſors obtulerit.* In Patres Pompejum Venturium, atque Hieronymum Lagomarſinum inruiſſe Ceſellium, ſatis in Prologo dictum eſt. Cur autem hos potiſſimum delegerit, in quos tam furialiter incurreret, is demum poſſit quaerere, qui neſciat, ab iis, qui cupiditatum impetu in agendo, non conſilio feruntur, rationem ſuorum factorum non eſſe repetendam. Sed aliquid eum tamen ſequutum puto. Sermonum, quos ipſe non intelligebat, praeſtantiam ubique ferri celebrarique audiebat: quanta autem in exiſtimatione apud omnes, qui de litteris judicare poſſunt, uterque illorum, Venturius praeſertim, excellentiſſimus poëticorum operum artifex, eſſent, non ignorabat. Itaque quum videret, poſſe eos auctores eſſe, omnino quin eſſent non dubitavit. Id ſatis habuit: nihil expiſcatus eſt: viſus eſt ſibi bonus eſſe dialecticus, qui ex facultate factum legitima conſequutione deduceret. Invaſit in utrumque, dejecit, adflixit, contudit, conculcavit, raptavit. Quid aliud exſpectes a furioſo? Cur vero aut in ſolidam Litteraturam, aut in Florentinos Litteratos eſſe ſcriptos ſermones credidit? quum utriusque rei nulla in iis ſignificatio detur: quin immo, quod quidem ad alterum illorum pertinet, quaevis civitas potius, quam Florentina, ſignificari, nobis

 exter-

externis hominibus perspicuum videatur? Nempe id ex eo factum esse non semel jam indicavimus, quod Cesellius & latinae linguae rudis esset, & furore in agendo non ratione uteretur. Verum, ne latinae linguae ignoratione, aut ille aut quisquam illius similis latinos Lucii sermones criminari posthac queat, italicam eorum interpretationem ab homine Florentino elegantissime perfectam, quae ad nos missa haud ita pridem est, edendam quamprimum curabimus: unaque sermones Lucii omnes cum editos tum ineditos cum nostris uberioribus enarrationibus, Deo favente, vulgabimus.

℣. 28. (*f*) *Nec grandes animas, magno jam nomine tutas, &c.* Honorificentissima eorumdem Patrum, debitaque laudatio: quibus jucundius multo esse debet ita sese ab laudato viro laudari, quam molestum fortasse fuit ab vituperando homine Cesellio vituperari. Suspicor autem, consulto fuisse ab Lucio dictum, *magno jam nomine* TUTAS, ut clarissimi illius viri Jacobi Facciolati judicium sententia sua confirmaret: qui in epistola nuncupatoria, Acroasi de Electra, quam habitam in Gymnasio Patavino ad Instauranda Logica studia mense Novembri an. 1736, proximoque anno Patavii editam, Patri Lagomarsino inscripsit, praefixa, sic eum adloquitur: *Hoc quidquid est, tua caussa edo, tibique dicatum volo, veteri amico, de me studiisque meis praeclare merito.... Nostra haec* (litteraria exercitatio) *zothecùlam quaerit, ubi sit, qui ingenio & doctrina valeat; qui graece latineque sciat; qui ea, quae sunt, ab iis, quae videntur, ratione & judicio distinguat. Vides igitur, cur ad te veniat, praestanti natura & sapientia virum*, IN TUTO *latentem: cui nec dare verba ausim, nec omnino possim, &c.* Quo loco mirari subit Cesellianam sive ignorantiam sive impudentiam, sive utramque potius: qui, quod Sermone III, vers. 240, praestantes quosdam viros, quos inter hunc ipsum Jacobum Facciolatum, honorifice adpellari ab Lagomarsino & Venturio, quemadmodum ipse quidem arbitrabatur, animadvertisset; id homini stultissimo usque adeo indignum esse visum est, ut, quasi ne nominare quidem tales viros sine piaculo utrique fas esset, summa cum utriusque contumelia exclamarit:

O reo Venturi! o reo Lagomarsini!
E come ardiste di citar coloro,
Che venerate quali eroi divini,
  Quasi voi foste del lor concistoro?
Io dico il Muratori, e l'Averani,
Ed il Maffei, e l'Altro, che il lavoro
  Del nuovo Calepino ebbe alle mani?

Videat, si caecus ac phreneticus videre quidquam potest, quo jure, siquidem illos citassent, citare potuissent: jure amicitiae, jure doctrinae, jure sapientiae, jure meritorum. Videat, inquam; livescat miser, atque inrabescat.

℣. 29. (*g*) *Voces immane rudentis aselli.* Italicum proverbium est: *Raglio d'asino mai non giunse in Cielo*: ut item illud, quo proxime Poeta respexerat: *Abbajare alla luna.* ℣. 36.

℣. 36. [b] *Longum & nostro cum carmine vivat*. Eamdem nominis immortalitatem Philodemo illi suo, quam Cesellio Lucius, pollicitus fuerat Quintus Pater, Satyra 6.

Interea grates quas tu, Philodeme, rependes
Ingenio Auctoris; dum nec mercede coëmtus,
Nec studio famae, fecit tibi nomen in aevum?
Nam periturus eras foedo cum corpore, nec te
Aetas vividior, quam fungi vita, manebat.
At nunc ignarus fati, bustoque superstes
Temporis invidiam superas; &, in ore virorum
Plurimus, immitis contemnis vulnera Parcae.

℣. 68. (i) *Atque hunc cum Sociis Cesellius ibit in usum*. Ideo *cum sociis* dixit, ut significaret, se non modo nihil italicum aut etiam latinum, verumtamen non liberaliter honesteque scriptum, Cesellii, sed ne cujusquam quidem, qui Cesellianam aut inscitiam aut impudentiam imitetur, posthac curaturum.

℣. 69. [k] *Quanto rectius hic, latio qui scripta colore Divulgare timet?* Hactenus quidem de Cesellio: nec de eo, tamquam de deposito, meminit amplius usquam Poëta. Deinceps sermo illi ac res est cum alio quodam: de quo diu equidem dubitavi; neque vero certus animi adhuc sum. Fuit quum existimarem, significari ab eo Eruditum quemdam Etruscum, cujus nomen ita Patris Venturi nomini obponitur, ut praeteritum verbum futuro: a quo latinam quattuor Lucii sermonum confutarionem adornari, ab amico, qui ad nos ex Etruria nuper advenit, cognovimus. Sed minime credibile est, rem paucis quibusdam in Etruria notam, ad Lucium, qui longissime abest, jam tum quum haec scriberet, fuisse perlatam. Adcedit, quod Eruditus ille & nobili genere natus, & liberaliter educatus est, & rationem urbanorum hominum atque instituta sectatur: ut propterea nihil Cesellianorum simile in illius scriptis futurum sit. Non est autem is Lucius, qui a committenda secum litteraria pugna quemquam, Cesellii genere, vita, eruditione dissimilem, dehortari atque avocare queat. Denique ea & hoc loco & reliquo deinceps in sermone ab Lucio commemorantur, ut omnino significare aliquem videatur, qui & jam scripsisset, & impudenter, hoc est, Ceselliano more, scripsisset, & in publico hominum conventu scripta sua recitasset. Ait enim, ℣. 71. *Maledicta pudens Ignosco miserans*. Maledixisse eum adfirmat: sed, quum maledicta sua subpresserit, hoc est, nondum typis famosum carmen vulgaverit, puduisse eum sui putat; illique miserans ignoscit. Versu autem 231.

. . . . *Nam quur*
Sectano infensus tantum bacchavis in illos,
Una quibus cura est Pietatis jura tueri,
Virtutisque viam docili monstrare Juventae:
Qui semper vigilant in publica commoda: quorum est
Nobilitas minimus, rerum obscurissime, splendor?
Quur transfers iram?

Lati-

Latinum hunc vatem Itali Cesellii rationem imitatum conqueritur, qui Sectano iratus in Societatis Jesu universum Ordinem iram ac virus evomuerit. Quid illa?

. . . . Tu bella movere
Tot Patribus simul, & tantum irritare Senatum
Nil metuis? toto nec corpore contremuisti?
Nec coma diriguit? . . . . . quom plena furoris
Carmina ructares, tot circumstantibus illic
Testibus?

En est apertius, quam ut commonitione mea indigeat, de Carmine agere Lucium, quod, multis audientibus, contra honestissimos homines publice recitatum est. Jam haec Etrusco illi Erudito convenire non posse perspicuum est. Quem ergo Sectanus designat? Quid tanta cum conquestione deplorat? Vel nescio, vel certe nescire existimari malo, quam rem tam nefariam atque inauditam vulgare. Equidem quamquam plurimorum litteris, atque adeo rumore ipso ad me perlata fuerit, tamen nondum satis adducor, ut contigisse eam credam. In eadem dubitatione reliqui cives, addo etiam, universae gentes versantur: usque adeo omnibus incredibile videtur, aut tanti flagitii immanitatem exsistere usquam potuisse, aut non ita fuisse vindicatam, ut animadversionis severitatem nos etiam longinqui exaudierimus. Sed nimirum latini illius carminis auctorem talem & esse & haberi audio, ut summae stultitiae excusatione summas summorum scelerum poenas deprecetur.

℣. 77. (*l*) *Seu jungere dextram*. O miram Lucii aequitatem ac moderationem! Nemo, praeter ipsum, ut opinor, reperiretur, qui non illius inquinatissimae dextrae, quae scribere tantum flagitium potuit, contactu contaminari suam inexpiabiliter arbitraretur.

℣. 80. (*m*) *Te ne ego pingebam nolens*? Adposite *nolens* dixit Poëta. Namque aliud est, aliqua vitia ex iis, quae a Satyrico reprehenduntur, ad certos quosdam pertinere, aliud voluisse Satyricum eosdem illos describere ac designare. Illud quidem usque adeo a satyrae vel honestissimae ratione atque indole non abhorret, ut, nisi vitia ipsa, quae sunt in hominum vita ac moribus, reprehenderentur, non sapientis hominis vitiisque infesti carmen illud, sed inepti declamatoris haberetur. Quod idem in Comoediis licet animadverramus: quae nisi in humanis rebus, atque in media hominum vita ac moribus versarentur, omnino eas repudiandas censeremus. Est igitur Satyrici non culpa, sed laus, ea in vitiorum reprehensione commemorare, quae non a vitiosorum moribus abhorreant, quaeque propterea in vitiosos aliquos cadant. Itaque irasci vitiis suis, non autem Satyrico, convenit, si quis in Satyris vitia sua tamquam in speculo intuetur: neque ab Satyrarum Scriptore est postulandum, ut contra artem suam ac professionem peccet, ne quis sua peccata describi moleste ferat. Solebat insignis ille, idemque acerrimus apud Florentinos saeculo xv. exeunte Concionator Hieronymus Savonarola, similem se grandinis

dinis dicere: quae incautos, sub dioque deprehensos verberaret. Itaque monebat, ut si quis effugere vim suam castigationemque vellet, sub tecta sese reciperet; ne, si aliter fieret, non grandinis fuisse culpa, sed ejus qui se depluenti grandini objecisset, videretur. Similiter Satyricus, qui se incursurum in vitia profitetur, vitiosis omnibus quodam modo ante denunciat, ut, nisi vapulare velint, sese ad virtutem referant. Si quis nihilo secius in vitiis perstat, se debet, non Satyricum adcusare: qui quidem recte potest Ovidianum illud [*lib. 4. Trist. El. 4. v. 9.*] paullum immutatum, usurpare:

Nil ego peccavi: tua te mala cognita produnt:
Si quod es adpares, culpa soluta mea est.

Atqui nonnulli sunt tam ridiculi atque perversi, ut se vel non vitiosos, sed vitia ipsa putent, siquidem de se dici, quidquid de vitiis a quoquam dicitur, arbitrantur; vel vitiosos quidem, sed solos vitiosos esse fateantur: qui se reprehendi, si qui aliquando vitiosi reprehenduntur, censent. In quo bifariam stultos eos esse adparet: primum, quod ultro indicant ipsi sese, nec nominatim adpellati, quodammodo respondent, & reos se ante nominis delationem sistunt: deinde quod eorum, quibus de arguuntur, verentur propemodum ne qua pars criminis ad alios pertinere videatur: ita sibi omnia tribuunt atque adscribunt; nec aut alios potius quàm se, aut alios secum, notari testificantur. Quorum utrumque contra fieri oportebat. Etenim & Florentiae, & heic apud nos, &, ut breviter dicam, nulla non in Italiae civitate, quae quidem paullo sit excultior atque humanior, multi hodie sunt eximii Litterati, qui veteribus sive numis sive codicibus, qui graecis, geometricis, criticis studiis delectentur, qui libros edant, qui bibliothecas instruant, qui denique aliquid eorum adtingunt, quorum fucum atque abusum est L. Sectanus insectatus. Num quis igitur ex his pertinere ad se illius sive querelas sive cavillationes existimare debet? Nemo, nisi si quis est, qui aut ita his rebus studeat, ut abhorrere ab iisdem studiis reliquos omnes mortales arbitretur; aut de suis in eodem genere vitiis ac levitate ante voluerit confiteri. At vero Litteratissimus quisque, quo magis saeculi fucatam litteraturam traduci a Poëta, acriusque reprehendi Graeculos videt, eo se magis ab ejus petitione abesse plagaque intelligit. Quod si in plurimarum rerum reprehensione aliquid tamen commemorari animadvertit, quod a suis moribus ac consuetudine non abhorreat; ut sua sibi vitia demonstrari non gaudeat, tamen sese vulgo indicatum, traductumque non dolet: & certe quidvis potius, quam de se Satyricum, illa quum scriberet, cogitasse suspicatur. Et merito. Cur enim potius, quae cum vituperatione, quam quae cum laude a Poëta generatim dicuntur, ad se quis rapiat, & de se proprie dicta arbitretur? Hoc quantum valeat, operae pretium esse arbitror paullo pluribus verbis, adhibitoque exemplo declarare. In Sermone Lucii IV, illa fuerant ad Rullum, in Invidos suae existimationis damna conferentem:

Quid

. . . . . . Quid tamen invideant tibi, nullae
Quem comitantur opes, tenui, rerum omnium egeno;
Inlustres Heroum animae, rectique tenaces
Ventidius, Rufus, Peribonius? Et tamen illi
Illi etiam tua concordes deliria rident.
Invidia est, iterum ingeminat, quae regnat, & ipsos
Transvertit saepe Heroes. Tota invidet illi
Gens hominum: Cithisum dumtaxat & excipe Gallum.
Nempe illae pecudes, cerebri quibus uncia non est,
Rulli admirantur crepitus, & stercora lambunt.

Inventi sunt, quemadmodum mihi per litteras significatum est, qui se Rullos, qui Cithisos, qui Gallos illos eosdem esse crederent, ac prope sacramento confirmarent, quos Lucius confictis illis nominibus designare voluisset. Proh Deus immortalis! Cur non illi potius se Ventidios, Rufos, Peribonios, *Inlustres Heroum animas, rectique tenaces*, esse, illisque significari nominibus crediderunt? Quod tantum est istorum cum Virtute dissidium, ut, quae de Virtute dicuntur, cadere in eos non posse videantur? Dicent, ut opinor, virtuti se quidem non esse inimicos, eamque adeo colere; neque tamen continuo, si Virtus sine personarum designatione laudetur, laudari suam quemquam existimare oportere: nihil impedire, quo minus Poëta, Ventidium, Rufum, Peribonium adpellans, de certis personis cogitarit; verum in his latere se nominibus, praestare neminem posse. Si gratiam inire ab aliquibus Lucius voluisset, debuisse eum suis quemque nominibus adpellare (id quod in Averanio, Facciolato, Maffejo, Muratorio, aliisque fecisset): nunc, quod neminem nominarit, neminem quidquam illi debere. Haec qui loquuntur, iidemque sese ab Lucio violatos sub fictis illis aliisve nominibus queruntur, mira judicii, sententiarum, sermonisque inconstantia laborant: neque aliter constare sibi possunt, nisi illud concedant: neque de se, neque de quoquam, quem non suo nomine adpellarit atque descripserit, male esse L. Sectanum meritum: quamquam ex iis aliquem animo tacitisque cogitationibus [quod ne ipsum quidem ita esse censendum est] scribens illa de fucata Litteratura spectavit. Ceterum, si quos sibi Lucius palam inridendos traducendosque Graeculos proposuisset; credant isti mihi, mihi, inquam, credant; insignes cujusque ac propriae notae, quibus unumquemque describeret, ac tamquam digito ostenderet, homini minime bardo non defuissent. Caveant, si qui ab eo superioribus sermonibus fuisse descriptos injuria conquesti sunt (quos ille ne natos quidem fortasse suspicabatur) ne, si molesti atque importuni esse perrexerint, suo malo discant, quantum inter vitii, & vitiosorum descriptionem atque exagitationem intersit.

℣. 88. (*n*) *Esse aliquos verae virtutis alumnos*, &c. Quid de bonis Litteris, quid de veris Litteratis Lucius sentiat, non modo ex hac hujus loci testificatione, verum etiam ex prioribus sermonibus intelligere potue-

potuerunt, qui modo aliquid intelligunt. Sed, cur aliter nonnullis visum sit, infra ex ipso Lucio audiemus. Quod autem Litteras modò ac Litteratos laudarit, nec quanto opere iisdem Litteris ipse studeat, quantoque jure possit summis aetatis nostrae Doctoribus adcenseri, commemorarit: id hominis est singulari modestiae tribuendum. Ceterum ita ille fucatam in suis sermonibus Litteraturam exagitavit, ut veris Litteratis esse ipse Litteratissimus videretur: ea autem physica ac mathematica habet in manibus, ut, quum primum lucem adspexerint, nova sit lux iisdem disciplinis oboritura. Vere-ne an secus haec pollicear atque recipiam, brevi litteratus Orbis judicabit. Sed sunt aliqui ita perverse de poëtica arte de Musisque sentientes, ut Poëtam non nisi versiculos facere posse putent: quum contra Poëta nemo esse possit, qui non nisi versiculos faciat.

℣. 97. (o) *Majori nomine galli*. Aves cohortales significare voluit, quas Itali adpellant *Gallinacci*.

℣. 109. [p] *Asperiore supercilio rugaque minaci*. Nisi Lucium de Cesellio jamdiu non cogitare intelligerem, de illo haec dicta arbitrarer. An non is talem sese ipse in suis Diris depinxit?

Ebbi ragion, se la dipinta esterna
Santità ne fuggii. Non sono amico
Di chi furtivo in mal' oprar s' interna.
E mi spogliai del mio contegno antico,
FECI IL VOLTO SEVERO E TORVO IL GUARDO:
Che con gente ribalda io non m' intrico.

Mitto intemperantissimam inauditamque maledicentiam. Negat homo nequissimus, humani generis odium, καθαρμα & περίψημα, Jesuitis esse se amicum: quibus quidem nihil turpius posset adcidere, quàm tam maculosi hominis amicitia implicari. Quorum sane ego tacitorum nomine fidenter illi denunciare queam; non modò ejus amicitiam ab sese, sed ne mercenariam quidem operam curari: ut, si ad domestica inter eos ministeria, culinaeque adeo munia obeunda admitti infimis precibus postularet, & ipse & ejus posteri ad quintamdecimam generationem, tamquam mortalium adrogantissimi, ac nimis alta petentes, rejicerentur. Ego verò non modò eum cum Jesuitis aut egisse antea, aut agere nunc illi adfirmanti facile credo: sed illud etiam vereor ne umquam miser non sit acturus. Etenim ipse & malus est, nec, ut arbitror, bonus futurus est umquam. Qui autem cum Jesuitis agunt, vel boni sunt, vel desinunt esse mali.

℣. 118. [q] *Quaedam Zetetica cernere cursim*. Multa quum posset, maluit Zetetica nominare Poëta, quo magis Graeculorum consuetudinem imitaretur, qui, quae minus intelligi vulgo putant, ea magis in sermonibus etiam familiaribus usurpant. *Zetetica* autem sunt, ad scholam Zeteticam pertinentia. Porro Zetetica schola censetur omnium esse antiquissima, ab ipsoque adeo Mose instituta; divinarumque atque humanarum rerum scientiam profitetur. Cujus scholae originem ac rationem Dominicus Aulisius *lib. 1 de scholis sacris* tradidit: placita vero atque doctri-

nam Janus Toscaninus Florentinus, Theologiae consultissimus, linguarumque ebraeae graecaeque peritissimus, egregio opere, quod *Scholae Zeteticae Metaphysica* inscripsit, Romaeque ex Typographia Rochi Bernabò anno 1725 vulgavit, complexus est.

℣. 131. (*r*) *Siculo mundum non invidet armillatum*. Syracusius *Archimedes lunae, solis, quinque errantium motus in sphaeram illigavit:* ait Cicero Tuscul. Quaest. lib. 1, c. 63. Hanc sphaeram, quod multiplici circulo, tamquam quibusdam armillis, constat, *armillarem* minus latino vocabulo vulgus vocat, *armillatam* maxime latino Poëta dixit.

℣. 143. (*s*) *Labium compesce, Molina*, &c. Quum Ludovici Molinae, praestantissimi Theologi, de auxiliis divinae Gratiae doctrina in invidiam a nonnullis vocaretur: eam Societatis Jesu Doctores coram tribus Summis Pontificibus Sixto V, Clemente VIII, Paullo V, accusante potissimum Thoma de Lemos, acriter vereque defenderunt; hodieque, paucis quibusdam Catholicis invitis, Lutherianis Jansenianisque multum frementibus, defendunt. At vero quidam e Graeculorum numero, a controversia, cujus genus plane non intelligunt, ut est eorum consuetudo, non abstinentes, de re, de qua summi Judices ampliandum censuerunt, immo vero secundum quam saepissime judicarunt, sententiam sine ulla dubitatione ferunt. Ii nempe, quum aliquot mendosissimae Historiae de Auxiliis, quae sub nomine Augustini le Blanc circumfertur, capita perlegerunt, putant, se auctorem satis idoneum sequutos, de re tota sine ullo errore cognovisse. Qui si ejusmodi Historiae invictam confutationem, quam Theodorus Eleutherius duobus tomis comprehensam edidit, legerent & intelligerent, nae illi minus profecto illius fabulatoris auctoritati tribuerent. Illud interea ignorare eos nolim, inter cetera crimina, quibus ille majorum gentium Haereticus Paschalis Quesnellus ab Archiepiscopo Mechliniense, Belgii Primate, legitimo sollemnique more die x Nov. 1704, damnatus est, hoc etiam recenseri, quod *concurrerit ad impressionem Bruxellis factam Historiae Congregationum de Auxiliis, sine ulla approbatione Censoris Ordinarii, & non expectata Archiepiscopi censura; ad quam tamen per apostillam, datam in supremo Concilio Brabantiae, fuerat remissa*. Quid de opere a tali homine clanculum vulgato, &, id quod etiam ex ipsius Haeretici litteris constat, magnam partem consarcinato, existimandum sit, hinc licet intelligere.

℣. 145. (*t*) *Quae non deferre Minervae Relligio est*. Templum Romae RR. PP. Dominicanorum, Deo in honorem Deiparae Virginis dicatum, *S. Mariae supra Minervam* nuncupatum est. At verò Romanum vulgus, brevitatem sequens, & Templum ipsum, & conjunctas amplissimorum Patrum aedes *Minervam* adpellat. In his aedibus SS. Officii contra haereticam pravitatem Quaesitores conventus suos statis diebus agunt. Eam autem excidere saepe Graeculis in sermonibus, de gratia, de Purgatorio, de Indulgentiis, de Auctoritate Summi Pontificis, de aliisque compluribus, quae haeresin plusquam sapiant, quaeque propterea ad SS. illud

tri-

tribunal deferenda sint, utinam falso Poëta conquereretur!

℣. 162. (*u*) *Sadoleto senior annus*. Saeculo XVI floruit Sadoletus: cujus saeculi scriptores ita Graeculi suspiciunt, ut, quotquot, eo exacto, scripserunt, sine exceptione despiciant.

℣. 170. (*x*) *Jesu nomen facit esse pigendum*. Non tam Graeculos heic, quam nescioquam hominum bonis omnibus valde suspectam Sectam, significari arbitror. Hanc ex Anglia Galliaque legum severitate, suppliciorumque metu detrusam, rerum suarum mysteriorumque sedes conlocare in Italia jampridem coepisse plurimi, nec temere, suspicantur. Sed errant, si qui putant, vigilantissimo Sanctissimoque Pontifice reipublicae Christianae moderante, diutius eam apud Italos posse consistere. Sunt ejus quidem Sectae initia Eleusinae Cereris sacris occultiora; quo etiam majorem suspicandi verendique ansam cordatis viris praebent: veruntamen non sic omnia occultari, praesertim in magno Sectatorum numero, possunt, ut non quaedam effluant, ad auresque hominum permanent. Feruntur autem duo illa esse Sectae non postrema decreta, ut & Jesuitarum libri nulli penes Initiatos sint, &, contra Jesuitas quicumque ad hanc diem prodierunt, nulli non sint: *Provinciales* praesertim quae inscribuntur *litterae*, & *Tuba magna*: quorum librorum alter Veteris Testamenti, alter Novi apud eos paene auctoritatem obtineat. Vere - ne haec an falso ferantur, nescio; feruntur tamen: omninoque respexisse ad ea Poëtam autumo.

℣. 173. (*y*) *Borbonio cessit quom Roma furenti*. Ne infandum dolorem memorando renovemus, integram rem ad eos Historicos remittimus, qui de rebus Romanis anni MDXXVII scripserunt.

℣. 180. (*z*) *Lemenis si quid recitas*. Franciscus Lemenes Laudensis, celeberrimus proximae memoriae Poëta; qui vix ulli saeculi XVI a Doctis jure existimatur concedere.

℣. 219. [*aa*] *Mecum meditantur foedera multi Jungere*. Immo junxisse jam plurimos ex tam multis, qui quotidie in L. Sectani Sermonumque ejus laudem prodeunt, libellis videmus.

℣. 254. [*bb*] *Quos Reges atque Tetrarchae Consiliis adhibent*. Haec quam vere dicantur, scire Rana Etrusca certe non potest, quae numquam e sua palude emersit, nec, nisi R. P. Ignatium Jacominum adesse illi nostrae aetatis Heroidi Annae Aloysiae Mediceae, Electrici Viduae Palatinae, suspicatur. Qui vero pedem domo aliquando extulerunt, ii sciunt, vere nullum hominum genus tanto in honore apud *Reges atque Tetrarchas* esse, quanto Jesuitas. Id ego adfirmare non auderem, nisi ita plane se rem habere, in itinere, quod per Europam haud ita pridem, animi causa cognoscendique studio, habui, cognossem atque sensissem. Quo in itinere cum alia multa, quae meminisse non nollem, tum homines ex hac Societate, quorum opera adsidua fidelique omnes fere Europae *Reges atque Tetrarchae* multum utuntur, in ephemeridas diligentius curiosiusque meas retuli. Sane miratus sum, tantam animorum conspirationem in magnifa-

 ciendo

ciendo hoc coetu ornandoque, ac consensum existere : gavisusque vehementer sum, mea praeclara de summa hominum dignitate judicia, non vulgi atque imperitorum opinionibus, sed eorum, qui & honore & sapientia ceteris mortalibus antecellunt, sententiis confirmari. Placet autem hoc tamquam munusculum ex peregrinatione mea deportatum, Cesellio, novo amico, exhibere, ne nullum sibi pro suis illis, quibus Jesuitas, veteres amicos meos, muneratus est, reddi ἀντίδωρον queratur.

Solo si vede QUESTO E QUEL cotale
Stolido, dissensato e ignorantello
Starvi appresso, e tenervi l' orinale . . . . .
Credete : il Gesuita è perso e estinto,
Se non trova tra' goffi, e tra' balordi
QUALCUN, che sia nella sua rete avvinto.

Hunc igitur, quem subjiciam, habeat a me pro tam prolixa liberalitate Indicem nomenclatorem, ex meis ephemeridibus summa fide depromptum: ad quem identidem revertatur, si quando volet stolidorum, ut ipse putat, atque adpellat, non *hunc et illum* aut *aliquem*, sed ingentem numerum recognoscere.

Caroli VI Augustissimi Imperatoris Confessarius, *Rev. P. Vitus Tonnemannus Societatis Jesu*.

Elisabethae Christinae Augustissimae Imperatricis Confess. *R. P. Franciscus Goggerus S. J.*

Guilielminae Amaliae Augustiss. Imperator. Viduae Conf. *R. P. Carolus Granellus S. J.*

Mariae Magdalenae Serenissimae Archiducis Leopoldinae Conf. *R. P. Josephus Karnerus S. J.*

Francisci III a Lotharingia Serenissimi Etruriae Magni Ducis Conf. *R. P. Udalricus Asselus S. J.*

Mariae Tereliae Serenifs. Conjugis Conf. *R. P. Ignatius Kampmillerus S. J.*

Caroli Serenifs. Principis a Lotharingia Conf. *R. P. Weichardus Hallersteinus S. J.*

Friderici III Serenifs. Regis Poloniae, & Electoris Saxoniae Conf. *R. P. Ludovicus Ligeritzus S. J.*

Mariae Josephae Austriacae Serenifs. Conjugis Conf. *R. P. Antonius Steuererus S. J.*

Annae Mariae Serenifs. Principis Saxoniae Conf. *R. P. Josephus Reichenaus S. J.*

Friderici Christiani Serenifs. Regii & Electoralis Saxoniae Principis Conf. & Instructor *R. P. Wunibaldus Bretnelus S. J.*

Mariae Elisabethae Serenifs. Archiducis Regentis Belgii Conf. *R. P. Stephanus Amiodlus S. J.*

Annae Christinae Serenifs. Principis Saxe-Weisenfelsianae Conf. *R. P. Gabriel Rackeus S. J.*

Stanislai Serenifs. Regis, Lotharingiae & Barri Ducis Conf. *R. P. Johannes Radominskius S. J.* Ma-

Mariae Augustae Serenifs. Principis Wirtembergicae a Turre & Taxis Conf. *R. P. Conradus Hertenbergerus S. J.*

Clementis Augusti a Bavaria Serenifs. Electoris Coloniensis Conf. *R. P. Fridericus Maraldus S. J.*

Caroli Serenifs. Electoris Palatini & Principis Sulzbacensis Conf. *R. P. Franciscus Scedorfus S. J.*

N. N. Serenifs. Principis Fustenbergici Conf. *R. P. Maximilianus Dufreneus S. J.*

Caroli Alberti Serenifs. Electoris Bavari Conf. *R. P. Franciscus Xaverius Hallaverus S. J.*

Mariae Amaliae Serenifs. Conjugis Conf. *R. P. Albertus VVeinpergerus S. J.*

Maximiliani Josephi Serenifs. Principis Electoralis Bavari Instructor *Idem.*

Mariae Antoniae Walburgae, & Teresiae Serenifs. Filiarum Electoris Bavariae Conf. & Instructor *R. P. Antonius Lieupureus S. J.*

Clementis Serenifs. Principis Bavariae Conf. & Instructor *R. P. Ignatius Egizus S. J.*

Serenissimarum Principum, Serenissimi Ferdinandi Bavari filiarum Conf. & Instructor *R. P. Johannes Evang. Zinnenbergus S. J.*

Ludovici XV Christianissimi Regis Conf. *R. P. Claudius Bertrandus de Linyeres S. J.*

Philippi V Catholici Regis Conf. *R. P. Guilielmus Clerkus S. J.*

Ferdinandi Serenifs. Asturiae Principis Conf. *Idem.*

Mariae Magdalenae Serenifs. Conjugis Conf. *Idem.*

Ludovici Antonii Serenifs. Cardinalis Infantis Praeceptores *RR. PP. Armandus Nyelus, & Jacobus Ant. Febureus S. J.*

Annae Josephae Serenifs. Reginae Lusitaniae Conf. *R. P. Carolus Gallenfelsus S. J*

Josephi Ludovici Serenifs. Brasiliae Principis Conf. *R. P. Henricus Carvaglius . . J.*

Mariae Annae Serenifs. Conjugis Conf. *R. P. Emmanuel Alvaresius S. J.*

Antonii Francisci Serenifs. Infantis, Regis Lusitaniae fratris, Conf. *R. P. Aloysius Alvaresius S. J.*

Petri Serenifs. Infantis, Regis Lusit. filii, Conf. *R. P. Ignatius Vieyra S. J.*

His adcensendus Mariae Amaliae Walburgae Serenifs. utriusque Siciliae Reginae (cuius inclytae Heroidis adventum Italia cuncta, sed nos praefertim Insubres incensis studiis exspectamus) Confessarius *R. P. Johannes Hillebrandtus S. J.* Is quidem in nostras ephemerides relatus non erat, quod, quum Europaeum iter haberem, nondum illa regium erat nomen adepta, tantaeque fortunae destinata. Praeterquamquòd id mihi unum propofueram, ut, Italiae Principibus praetermissis, de transalpinis, transmarinisque, quorum erga hanc illustrissimam Societatem studia essent Italis ignotiora, dumtaxat dicerem. Quin nihil de innumerabilibus tota Europa Dynastis, tum quos Ecclesiasticos, tum quos Saeculares vocant, commemoravi; qui Patribus suarum rerum maximarum, ac suorum moderatori-

bus, ac tamquam arbitris utuntur. *De Regibus* dumtaxat, *atque Tetrarchis*, quandoquidem hos adpellarat solos Poeta, mihi dicendum existimavi: vixque ab uno Confessariorum recessi genere; ne, si reliquos, qui ad consilia, gravissimaque Reipublicae adhibentur negotia, recensere voluissem, & nullum exitum, & invidiae fortasse nonnihil habitura esset oratio. Sed profecto nulla culpa est aut R. P. Ignatii Guarini, Dresdam ab Serenissimo Friderico Poloniae Rege arcessiti, aut RR. PP. Johannis Baptistae Carbonis, & Aloysii Gonzagae, Olyssipone Serenissimi Johannis Lusitaniae Regis jussu commorantium, aut vero aliorum ex eadem Societate plurimorum, si suam prudentiam, doctrinam ac sanctitatem *Regibus* sapientissimis *atque Tetrarchis* adprobarint: quum praesertim quidquid vel auctoritate vel gratia possunt, id omne ad aliorum, non vero ad suas utilitates conferant. Qui quidem usque adeo potentia non abutunrur, ut ne atrocissimis quidem contumeliis atque injuriis a contemtissimis hominibus adfecti, querantur, minentur, expostulent: ita denique se gerant, perinde ac si nihil omnino possent. Cujus quidem rei Cesellius noster, Italus Poëta, cum socio latino vate, quisquis is est, impuniti adhuc atque incolumes, esse testes satis luculenti possunt.

(cc) ℣. 258. *Haec mihi virtus Non placet*. Nec mihi hercule! ideoque nec silui, nec, nisi ante obtrectatorum levis atque importuna turba siluerit, umquam silebo.

(dd) ℣. 237. *Nec tria norunt Stesichori*. De hoc proverbio ita Adagiographus: -- *De vehementer indocto & imperito dici solitum. Adagium sumptum hinc existimant, quod pleraque Stesichori poëmata Epodica sunt, quae tribus constant,* στροφῇ, ἀντιστρόφῳ, καὶ ἐπῳδῷ. *Strophe est prima series, variis metrorum generibus incedens. Antistrophus est iteratus per eadem ferme genera recursus. Epodus est diversi carminis accensio. His & alii tragici poëtae nonnumquam utuntur, potissimum in choris.*

[ee] ℣. 274. *Quibus nec tangis paenula talos*. Vel sacris non initiatos, vel eos, qui nondum ad Rempublicam adcesserunt, quorum utrique non talaribus togis ferme, sed brevioribus utuntur, suntque vulgo indoctiores, intellige.

M. Philocardii Enarrationes foeliciter expliciunt.

TY-

TYPOGRAPHUS LECTORI S.

QUum Auctori innotuisset, novam a me priorum quattuor Sermonum, quos cum quinto hoc, quem dedimus, conjungerem, editionem adornari, mecum ut sedulo ageretur, statim curavit, ne quid tale susciperem: neque enim potuisse se per occupationes suas omnia, quae in superioribus editionibus fuissent ab operis, praesertim in nominibus propriis, peccata, corrigere; neque adhuc M. Philocardium uberiores suas in eosdem Sermones enarrationes, quas habebat in manibus, ex Insubria misisse. Interea quidem jubebat, de uno modo loco corrigendo Lectores admoneri. Is est Serm. IV. versu 140, in quo non *Rufus*, *Peribontus*, sed *Grandus*, *Valsecbius* legendum est. Reliquas autem, nominum praesertim, correctiones ad proximae editionis tempus reservabat.

Quum autem in Cesellii famoso libello de quadam Leydensium Theologorum, etiam Haereticorum (quasi id, ubi de maledicendo Jesuitis agitur, summae rei pondus adferret: quum nemo nesciat, Theatinis ac Jesuitis, ut dicere Cardinalis Bona solebat, solos esse sive Acatholicos, sive Cacocatholicos infensos) Decisione sit sermo, quos libelli editor, seu verius actor, quo suæ conscientiæ, homo scilicet religiosus, tranquillitati prospiceret, dicitur consuluisse: placuit quibusdam gravissimis viris de Cesellii eodem facto celeberrimam Europae Universitatem consulere: a qua id judicium, quod subjiciam, unanimi omnium Doctorum, quibus illa & multis & sapientissimis abundat, consensu prolatum, & singulorum chirographo firmatum, nuperrime retulerunt. Ne autem Lector desiderare quicquam possit: Leydensium Theologorum Catholicorum & Acatholicorum decisionem, satis in Ceselliani operis praefatione declaratam, exponemus, praefationem ipsam totidem verbis describentes: tum facti seriem, de eoque dubitationes suas, Universitati illi celeberrimae a gravissimis, quos dixi, viris propositas adferemus: denique Theologorum illorum, quorum nemo Communionis catholicae non est, sententiam, definitionemque subdemus.

§ I. Avvertimento a chi legge. (*ex editione Leydensi Ceselliani libelli.*)

Ho creduto, amico Lettore, di farti cosa utile e grata, con dare alla luce questo Ragionamento poetico: essendomi stato comunicato da un ricco Mercante Italiano in Amsterdam, e avendo sentito il parere di alcuni de' più saggi Professori di questa illustre Università, mi animai a sperare, quanto ho detto. Ma poichè vedeva in esso contenersi una difesa,

fesa, benchè onesta, col meritato gastigo degl' ingiuriosi Avversarj, mi piacque per tranquillità del mio spirito di consultare alcuni Maestri in Divinità: i quali unanimemente (e la maggior parte erano della Comunione Romana) mi assicurarono, che niuno trasporto si ritrovava nel risentimento del Dicitore Toscano. Il motivo fu, perchè trattandosi del bene pubblico, della buona educazione della Gioventù, degli avanzamenti della scienza, dell' onore di molti Letterati, del decoro di una intera famosa Città, quale è Fiorenza, niuna pena può essere eccessiva a quelli, che si sforzano di distruggere i migliori presidj del vivere civile, col dispregiare e sbeffare le belle arti. Osservarono poi, che uno de' maggiori pregj dell' opera, era l' esservi nominati i nimici della vera scienza, e della buona Letteratura; acciò ognuno sia accorto per l' avvenire a non consegnare a simil Gente i suoi Giovinetti per l' ammaestramento nella Dottrina, e ne' buoni costumi; avendo essi dimostrato nelle loro indegne Satire, quanto poco abbiano di sapere, e di coscienza. Quando il Lupo sotto pelle di Agnello vuol fare strage delle Pecore, si dee scoprire, sgridare, inseguire, e rovesciare sovra di esso quel male, che altrui ne proccurava. Serviti dell' avviso, e vivi felice.

§. II. Facti series, & super eo dubitationes Almae Universitati N.N. propositae.

Sempronius, falsis quibusdam suspicionibus suis inductus, putavit, se suosque cives a Cajo & Tirio quodam latino carmine violatos; quum neque Cajus neque Tirius auctores essent ejusmodi Carminis, neque ipse aut sui cives vero auctori cogniti, nedum adpetiti essent, & certe non nominati neque descripti ita, ut, quæ dici de se suisque Sempronius credidit, non innumeris aliis convenirent. Attamen falsa illa sua opinione persuasus, libellum famosum composuit, & typis editum ubique vulgavit: quo in libello quidquid contumeliae, convicii, atque calumniae tum in ingenium, tum in doctrinam, tum in mores alicuius excogitari potest, non modò in Cajum ac Titium, ipsorum nominibus expressis, effudit, verùm etiam in honestissimorum hominum, Deo Sacrorum, certum quemdam coetum, maledicentissime congessit: Populi seditionem extremo libello concitare conatus, hortatusque omnes, ut mortem & Cajo & Titio, & universo illorum Coetui sine dubitatione quamprimum inferrent.

Quaeritur primo: An graviter peccarit Sempronius, qui famam atque adeo vitam, quantum in ipso fuit, adimere Innocentibus concupierit & contenderit.

Quaeritur secundo: Quid Sempronium praestare necesse sit, ut famae Innocentium, tam atrociter ubique violatae, prospiciat, & suae Animae vulneribus medeatur, veniamque a Deo atque aeternam salutem consequatur.

§. III.

§. III. Almae Universitatis N.N. ad supradictas dubitationes Responsio.

Quum ad Almam Universitatem quaedam morales Dubitationes adlatae sint, ut suum de iis judicium interponere dignaretur; ita censuit respondendum: Multa peccasse Sempronium. Primum in eo, quod de Cajo Titioque temere in re gravissima judicarit. Judicavit enim, commisisse eos tantum flagitium, quantum est, non unum aut alterum, sed universam civitatem carminibus infamare. Quod quidem flagitium usque adeo immane vel ipsi Sempronio visum est, ut, ad id vindicandum, putarit, licere sibi atrociter in suppositos Auctores invehi, & Populi in eos, eorumque Coetum seditionem concitare. Quo certe sibi progredi, si levem Caji Titiique culpam existimasset, esse nefas duxisset. Igitur de Cajo Titioque temere in re gravissima judicavit, futilibus conjecturis falsisque adsentiens, & incognita pro cognitis habens: quod ad peccandum graviter satis superque est. Gravis enim infertur injuria, quum improbi sine iustissima caussa censentur ii, qui jus ad bonam famam, & ad suæ integritatis existimationem sartam tectam ab omni detrimento conservandam tamdiu retinent, quamdiu improbi non manifesto probentur. Nec enim solùm prohibemur jure naturae falsum alteri crimen palam imponere, verùm etiam clam de ejus improbitate, indicta ac non penitus perspecta caussa, judicare.

II. Flagitii etiam gravioris reus Sempronius arguitur, quod de illis Innocentibus, de quibus temere judicarat, tam libere deinde contumeliosèque detraxerit. Quae quidem alienae famae violatio quum sit vel ipso furto longe iniquior (spoliat enim bonis longe praestabilioribus: nam praestat opes maximas atque optime constitutas, quàm bonam famam dignitatemque statûs, legibus ac moribus comprobatam, amittere: juxta illud Proverbiorum c. 21: *Melius est bonum nomen, quàm divitiæ multæ*: & illud Ecclesiastici c. 41: *Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm multi thesauri magni & pretiosi*) manifestum est, a Sempronio peccatum furto longe gravius esse commissum.

III. Auget verò majorem in modum peccati gravitatem, quod Sempronius minime contentus Caji ac Titii famam voce proscindere, libellum etiam famosum conscripsit, edidit, longe lateque vulgavit: ut veluti publicis tabulis utriusque ignominia consignata cum longinquis tum posteris innotesceret. Multo est autem haec boni nominis violatio, quæ scripto perficitur, quàm quæ voce, damnosior. Vox enim & solos praesentes adficit, nec diutiùs perseverat. At vero scripta & ad absentes perveniunt, & in posteritatem perennant. Quam eamdem ob rem sapientissime ab utroque jure adversus hujusmodi libellorum Auctores vulgatoresque tanto dignae flagitio constitutae sunt poenae: quum a Canonico quidem excommunicatione maiori, *c. qui alterius S. q.* 11. a Civili autem capitali sententia *L. un. C. de famosis libellis*, ejusmodi crimen vindicetur.

IV.

IV. Momentum sceleri ingens adcedit ex eo, quod non modò Cajo ac Titio Conviciator, sed universo etiam hominum honestissimorum, Deoque Sacrorum Coetui intemperanter maledixerit. Quo enim major est universi Ordinis, quàm singulorum hominum dignitas, & quo pluribus bonae existimationis labes atque jactura comparatur, eo gravius Maledici, immo Malefici peccatum est.

V. Atque haec quidem omnia firma essent ac rata, etiamsi Sempronius vera dumtaxat in Caji, Titiique, eorumque Coetus infamiam protulisset atque vulgasset; sed plerisque tamen nec nota, nec credita. Quum vero ad maledicentiam calumnia etiam adcesserit, cumulus quoque ad flagitium adcedat necesse est. Neque verum est, calumnia, tamquam telo, uti ad sui defensionem licere. Licita enim defensio illa sola est, quae a moderamine inculpatae tutelae non recedit. Qui autem calumniatur, longius provehitur, quàm quantum simplex defensionis ratio requirit: nec propulsat, sed facit injuriam. Hinc merito a SS. DD. Papa Innocentio XI. proscripta illa sententia est: -- *Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam & honorem defendat.*

VI. Hactenus ad primam Dubitationem: nunc ad alteram respondendum: Quid nempe praestare Sempronium oporteat, ut famae tot Innocentium, tam atrociter ubique gentium suo libello famoso violatae, atque Animae suae saluti illo, quo debet ac decet, modo prospiciat? Necesse est, praeter sinceram facti sui coram Deo poenitentiam, ea, quæ in honestos viros, Deo Sacros, crimina contulit, revocare eum, contrariisque scriptis mendacia sua, ac maledica scripta refellere ac refutare; & se falsum dixisse, atque adeo esse mentitum, jurejurando etiam, si opus fuerit, contestari; ita ut apud eos, ad quorum aures conflata ab ipso calumnia pervenit [quae semper, nisi revocetur, exstabit veluti quoddam falsorum criminum testimonium] omnis dictorum scriptorumque fides, quantum in ipso est, abrogetur; nulla habita propriae famae ratione: quum justitia postulet, ut alteri restituatur quidquid ablatum per injuriam fuerit. Ex violatione quippe justitiae restitutionis consequitur obligatio. Quamobrem ad canendam palinodiam divinis & humanis legibus, quibus eum relaxari nefas, Sempronius adstringitur: atque hoc illi remedium, utpote necessarium, siquidem salvus esse vult, omnino adhibendum est. Sibi autem, suoque sceleri adceptum referat, si pari vel majori etiam cum suae famae detrimento, aliorum ab se violatae existimationi adigitur consulere. Sciens enim ac volens hoc sibi certe grave onus imposuit.

VII. Quinimmo, licet Sempronii error ille, non scelus fuisset, eoque errore inductus Cajo ac Titio eorumque Coetui, purus sceleris, detraxisset; ratus sibi lacessito licere, quae illi objecerant, liberius refutare, ut & ipsos injuriae suae poeniteret, & ne quid tale postea committerent, ceteri autem fierent ad injuriam tardiores: nihilo tamen minus ad famae reparationem teneretur. Ita, si quis rem alienam abductam furto atque abstra-

abstractam jure alteri sese ademisse putaret, ut, ex. gr. quae ipse passus ab altero esset incommoda rerum suarum, illius commodi adcessione, veluti quadam compensatione, leniret; quum idem postea non ab eo, cui rem subripuisset, sed ab alio damnum sibi fuisse inlatum malumque resciret: cogeretur sine controversia priori eam reddere ac restituere; quam si retinere vellet, in eaque voluntate perstaret, iniquus illico possessor evaderet. Itaque de sui judicii errore certior factus Sempronius, seseque neque a Cajo neque a Titio fuisse violatum intelligens, non potest jam sine certissimo gravissimoque scelere inlatum utriusque existimationi Sociorumque damnum non resarcire. Quod si praestare noluerit, de illius salute esse actum existimandum est.

VIII. Nec ab hujusmodi obligatione eximendus est, quod hominum, quibus maledixit, vita perspecta sit atque probata; nec propterea eos re atque effectu infamasse videatur. Etenim apud imperitos, id est, apud plerosque, aliquid certe ex existimatione Caji atque Titii, eorumque Ordinis detractum esse multiplici liberaque Sempronii calumnia necesse est. Quin etiam aliqua fortasse minus commoda de doctrina ac probitate hominum vel prudentibus injecta esse, sive opinio, sive suspicio potest. Neque enim longe aberrat atque abhorret a vero impium illud nequissimi hominis effatum: *Calumniare: semper enim aliquid remanet, quod nec facile retunditur, nec oblivione deletur.* Atque haec, quae de famae jactura sunt dicta, de honoris quoque laesione dicta existimentur. Eodem enim ferme modo, ac pari ratione reparandus est honor, & aliqua existimationis bonae significatione, quae contumeliae prudentum judicio ex aequo respondeat, id quod fieri ex recepta consuetudine vulgo solet, resarciendus.

IX. Caeterum res omnes in Dubitationibus propositae adeo sunt non obscurae; Responsiones autem ad eas adeo obviae ac vulgo notae, ut vix videatur de iis Almam Universitatem consuli oportuisse. Eadem enim totidem fere verbis apud omnes Doctores prostant; praesertim apud Angelicum Praeceptorem, 2. 2. q. 9. & 73. Card. de Lugo, dist. 4. 14. 15. Bonacc. tomo 2. dist. 2. q. 4. 6. 7. Fill. tomo 2. tract. 40. c. 1. 3. 4. Azz. tomo 3. l. 13. c. 6. 11. Less. l. 2. c. 10. 11 29 Laym. l. 3. tract. 3. p. 2. c. 3. Dian. p. 2. tract. 5. misc. resol. 29. & nuperum doctissimum Lucensem Theologum Constantinum Roncagliam Vener. Congregationis Matris Dei Alumnum, tomo 1. tract. 13. q. 4. c. 2. &c. In Dei nomine Amen. &c.

FINIS.